

Vilniaus universitetas

TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ INSTITUTAS

TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR DIPLOMATIJOS MAGISTRO PROGRAMA

MARIJA MARTYNAITYTĖ

II kurso studentė

Lietuvos, Latvijos ir Estijos Ekonominė diplomatija. Institucijų analizė

Magistro darbas

Darbo vadovas: Doc. dr. Romas Švedas

Vilnius, 2024

Bakalauro/magistro darbo vadovo/ės išvados dėl darbo gynimo:

.....
.....
.....

.....

(data) (v., pavardė) (parašas)

Bakalauro/magistro darbas įteiktas gynimo komisijai:

.....

(data) (Gynimo komisijos sekretoriaus/ės parašas)

Bakalauro/magistro darbo recenzentas/ė:

.....

(v., pavardė)

Bakalauro/magistro darbų gynimo komisijos įvertinimas:

.....

Komisijos pirmininkas/ė: Komisijos nariai:

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

Patvirtinu, kad įteikiamas magistro darbas „Lietuvos, Latvijos, Estijos ekonominė diplomatija. Institucijų analizė“ yra:

1. Atliktas mano paties ir nėra pateikta kitam kursui šiame ar ankstesniuose semestruose;
2. Nebuvo naudotas kitame Institute/Universitete Lietuvoje ir užsienyje;
3. Nenaudoja šaltinių, kurie nėra nurodyti darbe, ir pateikia visą panaudotos literatūros sąrašą.

Marija Martynaitytė

BIBLIOGRAFINIO APRAŠO LAPAS

Martynaitytė M.. Lietuvos, Latvijos, Estijos ekonominė diplomacija. Institucijų analizė:

Diplomatijos ir tarptautinių santykių specialybė, magistro darbas / VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas; darbo vadovas R. Švedas. – V., 2024. – 64p.

Reikšminiai žodžiai: ekonominė diplomacija, racionalaus pasirinkimo institucionalizmas, institucijos.

Šiame darbe nagrinėjama Lietuvos, Latvijos, Estijos ekonominės diplomacijos institucijos. Tyrimo tikslas yra palyginti valstybių ekonominės diplomacijos institucijas ir jų funkcijas. Tyrimas remiasi literatūros analize ir lyginamosios analizės metodu. Analizėje tiriami du kintamieji: struktūra ir procedūros.

Darbo išvadosse pateikiamas Lietuvos, Latvijos, Estijos ekonominės diplomacijos institucinė struktūros ir procedūrų palyginimas.

Turinys

<i>Ivadas</i>	7
<i>Literatūros apžvalga ir teorinis pagrindas</i>	8
Literatūros apžvalga	9
Teorinis pagrindas	14
Ekonominės diplomatija	14
Institucionalizmo teorija	18
Naujas institucionalizmas	19
Racionalus pasirinkimo institucionalizmas	20
Metodologija	25
Lietuvos, Latvijos, Estijos ekonominės diplomatijos apibrėžimas	25
Lietuvos Respublikos ekonominės diplomatijos apibrėžimas	25
Latvijos ekonominės diplomatijos apibrėžimas	26
Estijos ekonominės diplomatijos apibrėžimas	27
Lietuvos, Latvijos, Estijos ekonominės diplomatijos institucijos	27
Lietuvos ekonominės diplomatijos institucijos	28
Lietuvos Respublikos Užsienio reikalų ministerija	28
Lietuvos Respublikos diplomatinės atstovybės ir konsulatinės įstaigos	29
Ekonominės diplomatijos taryba	30
Lietuvos Respublikos Ekonomikos ir Inovacijų ministerija.....	30
„Inovacijų Agentūra“	31
„Innovation Hub“	32
„Investuok Lietuvoje“	32
„Startup Lithuania“	33
Keliauk Lietuvoje	33
Komercijos atšė ir prekybos atstovas	34
Žemės ūkio ministerija	35
Litfood	35
Žemės ūkio atašė	35
Lietuvos ekonominės diplomatijos institucijų schema	37
Latvijos ekonominės diplomatijos struktūra	37
Užsienio reikalų ministerija	37
Latvijos diplomatinės atstovybės ir konsulatinės įstaigos	38
4.2.2 Užsienio ekonominės politikos koordinavimo taryba	39
Ekonomikos ministerija	39
Investicijų ir plėtros agentūra	40
Investuok į Latviją	40
Startup Latvija	41
Žemės ūkio ministerija	41
Latvijos ekonominės diplomatijos struktūros schema.....	42

Estijos ekonominės diplomatijos struktūra.....	42
Užsienio reikalų ministerija.....	42
Estijos diplomatinės atstovybės ir konsulatinės įstaigos	43
Ekonomikos reikalų ir susisiekimo ministerija	44
Estijos verslo ir inovacijų agentūra	44
Estijos prekybos plėtros agentūra (Prekiauk su Estija)	45
Estijos Investicijų Agentūra.....	45
Startup Estonia.....	46
Visit Estonia	46
Žemės ūkio ir regioninės plėtros ministerija	46
Estijos ekonominės diplomatijos struktūros schema	47
<i>Lietuvos, Latvijos, Estijos ekonominės diplomatijos struktūros bei procedūrų lyginamoji analizė</i>	47
Lietuvos, Latvijos, Estijos ekonominės diplomatijos institucinės struktūros lyginimas.....	48
Lietuvos, Latvijos, Estijos ekonominės diplomatijos procedūros	50
Užsienio reikalų ministerijų procedūrų lyginimas.....	50
Diplomatinės atstovybės ir konsultatinės įstaigos	51
Ekonominės diplomatijos tarybos	51
Ekonomikos ministerijos	52
Inovacijų agentūra ir Estijos prekybos plėtros agentūra.....	52
Latvijos Investicijų ir plėtros agentūra ir Estijos Verslo ir inovacijų agentūra	52
Investicijų pritraukimo agentūros.....	53
Startuolių agentūros.....	53
Komercijos atašė ir prekybos atstovas ir užsienio atstovybės.....	54
Turizmo agentūros.....	54
Žemės ūkio ministerijos.....	54
<i>Išvados.....</i>	55

Ivadas

1980 ir 1990 metai atnešė pokyčius į tarptautinę areną. Šaltasis karas, Sovietų sąjungos griūtis, technologinis proveržis pakeitė valstybių galios vertinimą. Tradiciškai politinės diplomatijos galia buvo susijusi su karine galia. Tačiau karinės priemonės yra brangios tiek pinigine išraiška, tiek žmogiškaisiais ištekliais, o rezultatai nebūtinai atnešdavo tvarius sprendimus. Todėl valstybės pradėjo ieškoti kitų priemonių savo tikslams įgyvendinti. Visame pasaulyje atsirado naujas suvokimas, jog šalies interesai geriausiai pasiekiami yra ne šaltakraujiška galios politika, o pasitelkiant ekonominę diplomatiją ir tikslų siekiant pasitelkiant susitarimus bei derybomis.¹

Pastarąjį laikotarpį, įvairios valstybės stiprina ekonominius užsienio politikos tikslus. Daugelis išsivysčiusių vakarų valstybių, dėmesį nacionaliniams ekonominiams interesams, mato kaip protingą atsaką į didėjančią ekonominę šalių konkurenciją.²

Pati ekonominė raida yra be išimties svarbi visoms valstybėms, tačiau mažoms valstybėms, tokioms kaip Baltijos šalys: Lietuva, Latvija, Estija tai yra bene svarbiausias aspektas norint išlikti ir didinti savo galią regijone bei pasaulyje. Nors ekonomikos augimui daro įtaką ne vienas faktorius, ekonominė diplomatija yra vienas iš įrankių tai skatinti. Mažų valstybių ekonomika dėl mažos demografijos ir teritorijos yra apribota, todėl tarptautinė prekyba yra begalo svarbi, siekiant skatinti valstybės augimą. Ši diplomatijos rūšis yra nurodyta kaip prioritetinė ir Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programoje.³ Yra pastebima, jog 59 procentai Lietuvoje pagamintų prekių bei 68 procentai paslaugų yra eksportuojami į Europos Sąjungos valstybes.⁴ Tai įrodo, kad ekonominės diplomatijos santykiai yra begalo svarbūs. Žvelgiant bendrai į Baltijos šalių regioną, tiesioginės užsienio investicijos taip pat vaidina svarbų vaidmenį. Šios investicijos yra vertinamos kaip vienas iš ūkio plėtros veiksnių, bei sąlygą skatinanti ekonomiką. Skirtingos šalys turi įvairius mechanizmus, siekiant pritraukti investicijas iš užsienio ir gerinti investicinę aplinką.⁵

Nors ekonominė diplomatija ir jos nauda yra gana plačiai apžvelgiama literatūroje ir tyrimose, tačiau nėra bendro sutarimo dėl jos struktūros. Tai yra natūralu, nes skirtingos šalys pasitelkia skirtingus instrumentus ją vykdyti. Valstybės taip pat turi skirtingus ekonominės diplomatijos tikslus bei strategijas. Tiesa, yra pastebimos bendros tendencijos, jog dažniausiai ekonominę diplomatiją vykdo valstybių ministerijos, valstybinės įstaigos bei diplomatų tinklas. Tačiau ekonominės

¹ Abid Hussain, „Economic Diplomacy and its Significance for Foreign Policy“, *Indian Foreign Affairs Journal* 1, nr. 4 (2006 m.): 35–45.

² Costas M. Constantinou, sud., *The SAGE Handbook of Diplomacy* (Los Angeles: SAGE, 2016).

³ „XIV-72 Dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“, žiūrėta 2024 m. kovo 30 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/973c87403bc311eb8c97e01ffe050e1c?positionInSearchResults=3&searchModelUID=bff608bb-6779-43c4-a449-dd9f8c8ad92c>.

⁴ „XIV-72 Dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“.

⁵ Laima Šečkutė ir Vytautas Tvaronavičius, „TIESIOGINIŲ UŽSIENIO INVESTICIJŲ BALTIJOS ŠALYSE TYRIMAS“ (Vilniaus Gedimino technikos universitetas, s.a.).

diplomatijos institucijų funkcijos skiriasi priklausomai nuo valstybės.⁶ Būtent ekonominės diplomatijos įstaigų bei jų funkcijų nagrinėjimo ir lyginimo tarp skirtingų valstybių trūksta literatūroje. Todėl yra svarbu suprasti, kaip Baltijos valstybės organizuoja ekonominę diplomatiją, kokias institucines struktūras naudoja bei kokias funkcijas atlieka institucijos.

Dėl šios priežasties, šiame darbe yra tiriamos trijų Baltijos valstybių: Lietuvos, Latvijos, Estijos ekonominės diplomatijos institucijos ir jų funkcijos.

Šio darbo keliamas **tikslas** yra palyginti valstybių ekonominės diplomatijos institucijas ir jų funkcijas.

Šio **tyrimo klausimas**: Kas sudaro Lietuvos, Latvijos ir Estijos ekonominės diplomatijos struktūrą ir kokios yra šių subjektų funkcijos?

Darbe yra nagrinėjamas **dabartinis laikotarpis**, nagrinėjant kokios institucijos egzistuoja šiuo metu- 2024 metais.

Šiems tikslams pasiekti yra keliama darbo **uždaviniai**:

- Apžvelgti esamą literatūrą apie ekonominę diplomatiją JAV, Kinijoje, Europos Sąjungoje, Liuksemburge bei Baltijos regione.
- Išnagrinėti institucionalizmo teoriją.
- Išnagrinėti kaip Lietuva, Latvija, Estija apibrėžia ekonominę diplomatiją.
- Iširti Lietuvos, Latvijos, Estijos ekonominės diplomatijos institucijų tinklą.
- Iširti Lietuvos, Latvijos, Estijos ekonominės diplomatijos institucijų funkcijas.
- Palyginti Lietuvos, Latvijos, Estijos ekonominės diplomatijos tinklą ir funkcijas.
- Pateikti tyrimo rezultatus ir vertinimus.

Darbo struktūra. Šį baigiamąjį magistro darbą sudaro įvadas, kuriame yra įvardijamas darbo tikslas, tyrimo klausimas, laikotarpis bei keliama uždaviniai. Taip pat yra apžvelgiama literatūra bei teorinis pagrindas, kurio pagalba yra įvardijamas ekonominės diplomatijos apibrėžimas bei remiantis Racionalaus pasirinkimo institucionalizmo teorija, apibrėžiami tyrimo rėmai ir kintamieji. Darbe yra įvardijama metodologija, kurios pagrindu yra atliekamas tyrimas. Prieš pradėdant tyrimą, yra apžvelgiami ir įvardijami Lietuvos, Latvijos, Estijos ekonominės diplomatijos apibrėžimai. Toliau yra įvardijamos valstybinės institucijos dalyvaujančios ekonominėje diplomatijoje bei jų funkcijos. Įsivardinus šiuos kintamuosius yra atlieka lyginamoji analizė, pateikiami analizės rezultatai. Apibendrinant visą darbą yra pateikiamos išvados.

Literatūros apžvalga ir teorinis pagrindas

⁶ „Responsible-business-conduct-and-economic-diplomacy-tools.pdf“, žiūrėta 2024 m. balandžio 30 d., <https://mneguidelines.oecd.org/Responsible-business-conduct-and-economic-diplomacy-tools.pdf>.

Literatūros apžvalga

Jungtinės Amerikos Valstijos naudoja įvairius įrankius, vykdamat ekonominę diplomatiją. Yra pastebima, kad vieni iš sėkmingiausių šios diplomatijos vykdymo laikotarpių Valstijoms buvo tuomet, kai pasaulyje vyravo daug nežinomybės. Pavyzdžiui tarpukariu, ar šaltojo karo metu. Taip pat svarbi JAV ekonominės diplomatijos dalis ir išskirtinumas yra jos žymi lyderystė kuriant tokias organizacijas kaip Pasaulio prekybos organizacija, Pasaulio bankas, Tarptautinis valiutos fondas, Bendrasis susitarimas dėl muitų tarifų ir prekybos.⁷ Kitas išskirtinumas yra sankcijų naudojimas kaip ekonominės diplomatijos įrankis. Nors sankcijas gali taikyti ir kitos valstybės, tačiau JAV dėl savo ekonominės galios gali padaryti didesnę poveikį, nei kitos šalys, ar, kai kuriais atvejais, šalių grupės. Pirmuoju B. Obamos prezidentavimo laikotarpiu, per metus, sankcijos buvo skiriamos apie 500 subjektams. Šis įrankis buvo panaudotas dėl įvairių priežasčių, pavyzdžiui dėl žmogaus teisių pažeidimų, atominių ginklų susitarimų nepaisymų, ar kitų šalių suvereniteto pažeidimo atveju. JAV ekonominių sankcijų istorija siekia dar T. Jeferson laikus, kuomet šis pasirašė embargo aktą 1807 metais, kaip atsaką Jungtinei Karalystei ir Napoleono Prancūzijai, kurios puldinėjo Amerikos laivus. Tačiau skirtos sankcijos turėjo daugiau neigiamos įtakos JAV. To priežastis buvo tai, kad Amerikai senosios Europos valstybės buvo žymiai svarbesnės partnerės ekonomiškai, nei joms „Naujasis pasaulis“. Ir nors ekonominės sankcijos, šiomis dienomis, laikomas kaip vienas iš efektyvių diplomatinių įrankių, siekiant užkardyti tarptautinę teisę pažeidžiančias valstybes, tačiau neretai, dėl globalizacijos, paveikia pačią sankcijas skiriančią valstybę.⁸

Užsienio politikoje, ekonominė diplomatija taip pat gali būti naudojama kaip vienas iš įrankių siekiant plėsti valstybės įtaką ir galią. To vienas iš ryškiausių pavyzdžių, tarptautinėje arenoje, yra Kinijos Liaudies Respublika. Šios šalies vyriausybė, jau nuo vėlyvųjų 1970 metų, buvo įsivardinus ekonominį augimą kaip vieną iš pagrindinių valstybės tikslų.⁹ Po šio nutarimo sekė įvairūs tarptautiniai susitarimai, o ekonominė diplomatija tapo nacionalinio vystymosi strategijos dalimi bei praplėtė vidaus politikos rėmus.¹⁰ Po pasaulinės finansinės krizės, įvykusios 2008 metais, buvo pastebėtas didelis pokytis šalies vykdomojoje ekonominėje diplomatijoje. Kinijos Liaudies Respublikos lyderiai teigė, jog ši transformacija valstybei padeda tapti „stipria prekybine galia“.¹¹ 2013 metais, Kinijos Liaudies Respublika taip pat paskelbė, jog ekonominė

⁷ „246parkinson.pdf“, žiūrėta 2024 m. balandžio 4 d., <https://gceps.princeton.edu/wp-content/uploads/2017/01/246parkinson.pdf>.

⁸ „Law Journal Library - HeinOnline.org“, žiūrėta 2024 m. balandžio 4 d.,

https://heinonline.org/HOL/Page?collection=journals&handle=hein.journals/fora100&id=1010&men_tab=srchresults.

⁹ Yang Yao, „China’s Approach to Economic Diplomacy“, *America, China, and the Struggle for World Order*, sud. G. John Ikenberry, Wang Jisi, ir Zhu Feng (New York: Palgrave Macmillan US, 2015), 161–86, https://doi.org/10.1057/9781137508317_7.

¹⁰ Shuxiu Zhang, *Chinese Economic Diplomacy: Decision-making actors and processes* (London: Routledge, 2016), <https://doi.org/10.4324/9781315638140>.

¹¹ Timothy R. Heath, „China’s Evolving Approach to Economic Diplomacy“, *Asia Policy*, nr. 22 (2016 m.): 157–92.

diplomacija yra jų prioritetinė sritis diplomacijoje. Ko pasėkoje, Kinijos politinis elitas žymiai pradėjo skirti lėšas, plėtojant šiai diplomacijos rūšiai. Šias investicijas paskatino mąstymas, jog ekonominė diplomacija žymiai prisideda prie valstybės ekonomikos augimo bei vystymosi.¹² Įkūrus Kinijos Liaudies Respubliką, šalies politikai diplomaciją matė kaip įrankį, taikiu būdu išlaikyti ir saugoti šalies suverenitetą, bendradarbiaujant su užsienio valstybių vadovais, užsienio reikalų bei kitais ministrais taip pat diplomatinėmis institucijomis. Į šios pirminės sąvokos rėmus buvo įsiliejusi ir ekonominė diplomacija. Tačiau šaliai pradėjus atsiverti pasauliui, daugiau dėmesio, kalbant apie diplomaciją, buvo pradėta skirti ekonomikai nei politikai, kaip daryta anksčiau, kuomet ideologija pagrįsta diplomacija buvo vienas iš skiriamųjų šalies bruožų.¹³ Ekonominė diplomacija buvo pradėta naudoti kaip įrankis gauti finansinę paramą, skatinti prekybą ir tiesiogines užsienio investicijas bei technologijas. Kinijos Liaudies Respublikai pradėjus vystytis, ekonominės diplomacijos bene pagrindiniu tikslu tapo užsienio prekyba, kuri vėliau pradėta naudoti ir kaip švelnioji galia.¹⁴

Ekonominiai klausimai Europos Sąjungoje, nuo pat jos įkūrimo, buvo vieni iš esminių bloko narių klausimų. Šiai dienai, ES galima laikyti ekonominiu milžinu, tarptautinėje arenoje. Nepaisant milžiniškos ekonominės galios, ES politiniame lygmenyje yra likusi nuošalyje. Šią situaciją buvo bandoma ištaisyti Lisabonos sutartimi, tačiau situacija liko nepakitusi. Nepaisant to, ES lygmeniu, daugelis politikos kryptių vedė prie Europos ekonominės diplomacijos. Yra išskiriamos trys pagrindinės ekonominės diplomacijos sritys: pramonės politika, prekybos ir investicijų politika bei plėtros politika.¹⁵ Europos Sąjungos ekonominės diplomacijos vienas iš išskirtinumo yra tai, kad ji derybose dėl susitarimų atstovauja bendrą šalių poziciją. Iš išorės, kitoms derybų šalims, gali pasirodyti, kad ekonominiai ir kiti ES sprendimai yra slapti, sudėtingi ir dažnai varginantys. Šis susidaręs vaizdinys, nebūtinai yra neteisingas. Europos Sąjungą valdo dideli biurokratijos kiekiai, taip pat turi būti pasiektas bendras visų šalių narių sutarimas beveik visais klausimais. Svarbu suprasti ir įvairių Europos Sąjungos institucijų veiklą, tokių kaip tarybos, komisijos ir Europos parlamento. Taip pat svarbu paminėti, kad vykdoma ekonominė diplomacija yra nukreipta ne tik į išorę, siekiant įvairių susitarimų, tačiau ir į vidinę rinką. ES siekia užtikrinti sąžiningos rinkos principus viduje Europos Sąjungos, ko pasėkoje kuria įvairius instrumentus ir reguliacijas tai įgyvendinti.¹⁶ Vienas iš reguliacinių pavyzdžių yra minimalaus pelno mokesčio nustatymas. Įvairios šalys, norinčios pagerinti savo investicinę aplinką ir taip tapti

¹² Zhang, *Chinese Economic Diplomacy*.

¹³ Zhang.

¹⁴ Zhang.

¹⁵ Sanoussi Bilal, *A European Economic Diplomacy in the making*, 2021, <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.13376.81926>.

¹⁶ „European Union Economic Diplomacy | The Role of the EU in External Eco“, žiūrėta 2024 m. balandžio 7 d., <https://www.taylorfrancis.com/books/mono/10.4324/9781315581033/european-union-economic-diplomacy-stephen-woolcock>.

patrauklesnėms užsienio kapitalo investicijoms, mažina pelno mokestį, per įvairias iniciatyvas ar specialiąsias ekonomines zonas. Europos sąjunga nuo 2024 metų išleido naują reguliavimą, kad įmonėms, kurių bendros finansinės pajamos viršija 750 milijonų eurų per metus ir turi savo pagrindinę ar dukterinę įmonę bet kurioje ES valstybėje, negalės būti taikomas mažesnis nei 15% pelno mokestis.¹⁷

Globalizacijos akivaizdoje ekonominė diplomacija tampa vis svarbesnė ir mažoms valstybėms. Liuksemburgo pavyzdys parodo, jog nepaisant labai mažos teritorijos (šalis pagal dydį yra 179 vietoje iš 194 nepriklausomų valstybių) ir negausaus gyventojų skaičiaus, pasitelkiant ekonominę diplomaciją bei kuriant palankią investicinę aplinką, jos ekonomika gali būti viena iš turtingiausių Europos Sąjungoje. Be jokios abejonės, vertinant Liuksemburgo sėkmės istoriją, neverta atmesti ir tokių faktorių kaip jos geografinė padėtis, kaimynystė bei stabili valdžia. Nepaisant to, Liuksemburgas, nuo to laiko kai tapo nepriklausomas nuo Nyderlandų, aktyviai vystė diplomatinį ryšius su partnerėmis šalimis. Ši maža valstybė turi prekybos ir investicijų padalinius Kinijoje, Indijoje, Izraelyje, Japonijoje, Pietų Korėjoje, Taivane, Jungtiniuose Arabų Emyratuose bei Jungtinėse Amerikos Valstijose. Taip pat jie yra įsteigę prekybos departamentus Berlyno, Briuselio ir Paryžiaus ambasadose. Kitas Liuksemburgo sėkmės komponentas yra tai, jog kartu su kitomis Europos Sąjungos valstybėmis, labai aktyviai dirba prie įvairių EU tarptautinės prekybos programų ir rodo savo lyderystę šioje srityje. Bendrai, Liuksemburgo stipriausios ekonominės diplomacijos sritys yra išskiriamos šios: tiesioginės užsienio kapitalo investicijos, prekyba bei oficiali vystymosi pagalba.¹⁸

Po Sovietų sąjungos griūties, Estija dažnai buvo pateikiama kaip geras liberaliosios ekonomikos pavyzdys, centrinėje ir rytų Europoje. Ši Baltijos valstybė, nuo pat nepriklausomybės atgavimo 1991 metais, savo ekonominės diplomacijos dėmesį nukreipė į ryšių kūrimą ir integravimąsi į Europos Sąjungą bei partnerystę su Sąjungos šalimis. Kaip buvęs Estijos užsienio reikalų ministras Mart Laanemäe teigė: „Laisvesnė prekyba padarys visą Europos Sąjungą turtingesnę, o Estija gaus naudos iš turtingesnės ES. Daugelis kitų Europos sąjungos šalių laikosi šios vizijos.“ Laisvosios prekybos susitarimas su ES ir Estija buvo pasiektas dar 1995 metais. Šis susitarimas neturėjo jokio pereinamojo laikotarpio, kuris apsaugotų Estijos rinką ir jos vietos gamintojus. Taip šalis siekė kiek įmanoma didesnio integralumo.¹⁹ 2000 metais Estija sukūrė

¹⁷ „Minimum corporate taxation - European Commission“, žiūrėta 2024 m. balandžio 7 d., https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation-1/corporate-taxation/minimum-corporate-taxation_en.

¹⁸ Helen Kavvadia ir kt., „The Economic Diplomacy of Small States. A Case Study of the Grand Duchy of Luxembourg: Trade and Services, Official Development Assistance (Oda), Foreign Direct Investment (FDI)“, SSRN Scholarly Paper (Rochester, NY, 2018 m. kovo 28 d.), <https://doi.org/10.2139/ssrn.3568999>.

¹⁹ „(PDF) Estonia's Economy and Economic Diplomacy in the Wave of the Modern Mercantilism | Viljar Veebel - Academia.edu“, žiūrėta 2024 m. balandžio 6 d., https://www.academia.edu/27729214/Estonia_s_Economy_and_Economic_Diplomacy_in_the_Wave_of_the_Modern_Mercantilism.

keletą atskirų įmonių, kurių tikslas buvo skatinti inovacijas, turizmą ir regioninį vystymąsi. Vėliau šios atskiros įmonės buvo integruotos į vieną įmonę- *Enterprise Estonia*. Vėliau sekė ir kiti įvairūs susitarimai bei narystė ES 2004 metais. Estija tarp Baltijos valstybių buvo pirmoji ne tik euro įvedime, tačiau ir pirmoji gavo kvietimą tapti Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos dalimi. Estija taip pat aktyviai plėtė ir ekonominę diplomatiją. 2010 metais šalis turėjo apie 40 ekonomikos diplomatų dirbančių skirtingose valstybėse. Šalies atvirumas, diplomatinis tinklas bei reguliacinė sistema leido Estijai vystyti savo šalies ekonomiką. Tačiau valstybė taip pat susiduria ir su iššūkiais. Prieš plataus masto Rusijos karą Ukrainoje, Estija buvo energetiškai priklausoma nuo šalies agresorės gamtinių išteklių bei žymią dalį savo maisto produktų eksportavo į ją. Taip pat Estijos investicijos į Rusiją sudarė nemažą jos BVP dalį. Todėl pasikeitus geopolitinei situacijai, valstybė turi ieškoti naujų partnerių bei pergaltoti ekonominės diplomatijos strategiją.²⁰

Latvijos ekonominė diplomatija yra taip pat plačiai paveikta narystės Europos Sąjungoje. Tačiau ši valstybė vienu iš didžiausių prioritetu mato tiesiogines užsienio investicijas. Nuo pat nepriklausomybės atkūrimo, Latvija ėmėsi formuoti įvairias organizacijas, kurios yra atsakingos už ekonominės politikos formulavimą, įskaitant ir ekonominę diplomatiją. Vienas iš valstybės valdžios nutarimų yra tai, jog jie siekia aktyvaus bendradarbiavimo su ne vyriausybiniais subjektais, siekiant pagerinti šalies investicinę aplinką. Kita svarbi veiklos kryptis yra pagalba Latvijos kapitalo įmonėms, kurios siekia plėsti savo veiklos sritis į užsienio rinkas bei teikia tokioms įmonėms reikalinga informacija. Latvija taip pat teikia paslaugas ir užsienio kapitalo įmonėms, kurios siekia plėtoti savo veiklą Latvijoje.²¹ Dar vienas iš Latvijos siekiu, prieš plataus masto Rusijos karą Ukrainoje, buvo vystyti rytų partnerystes. Rusija bei Baltarusija ilgą laiką buvo matomos kaip vienos iš pagrindinių ekonominės diplomatijos partnerių. 2015 metais, Latvijai pirmininkaujant Europos Sąjungos Taryboje, vienas iš jos siekių buvo stiprinti bendradarbiavimą tarp ES ir Baltarusijos. Taip pat komentuodama Sąjungos skirtas sankcijas šiai valstybei, Latvija laikėsi konservatyvios nuomonės ir teigė, jog pastarosios neturėtų pakenti Baltarusijos žmonėms, o tik daryti įtaką politiniam elitui. Valstybė taip pat siekė stiprinti ryšius ir su Centrinės Azijos valstybėmis. Kazachstanas iš šio regiono buvo vienas iš stipriausių Latvijos partnerių, daugiausiai prekybos srityje. 2004 metais, Kazachstanas pradėjo statyti grūdų terminalą Ventspilio laisvajame uoste. Taip pat ir santykiai su Uzbekistanu yra pateikiami kaip viena iš valstybės ekonominės diplomatijos sėkmės istorijų. Po abiejų valstybės vadovų apsilankymo

²⁰ „(PDF) ESTONIA’S ECONOMIC DIPLOMACY: PRIORITIES, AGENTS AND CHALLENGES“, žiūrėta 2024 m. balandžio 6 d., https://www.researchgate.net/publication/290393467_ESTONIA'S_ECONOMIC_DIPLOMACY_PRIORITIES_AGENTS_AND_CHALLENGES.

²¹ Diplomat Magazine, „The Basics of Economic Diplomacy, Lessons from Latvia“, *Diplomat Magazine* (blog), 2021 m. vasario 7 d., <https://diplomatmagazine.eu/2021/02/07/the-basics-of-economic-diplomacy/>.

vienas kitų šalyse, sekė keli dvišaliai susitarimai prekyboje. Latvija taip pat žvelgė ir toliau, siekė didinti maisto prekių eksportą į Kiniją bei kurti ekonominės diplomatijos ryšius su Japonija ir Pietų Korėja.²² Po 2008 metų krizės buvo stebimas tiek ekonominės diplomatijos, tiek šalies verslų pokytis, renkantis bendradarbiavimo kryptis. Ši ekonominė krizė atkleidė diversifikavimo svarbą, todėl šalis ėmė daugiau dėmesio skirti partnerystėms su vakarų valstybėmis. Taip pat Rusijai užpuolus Ukrainą 2014 metais, ir bendrai aštrėjant abiejų šalių politikai, Latvija pradėjo siekti dalyvavimo įvairiose tarptautinėse organizacijose, siekiant dvišalių susitarimų su vakarų valstybėmis, tokiomis kaip Vokietija, Didžioji Britanija, Švedija, Danija, Jungtinės Amerikos Valstijomis bei Kanada. Svarbu paminėti, jog dėl šalies dydžio ir ekonominės galios ribotumo, dažnai susitarimai yra asimetriški, tačiau Latvijos politinis elitas tai vis tiek mato kaip didesnę laimėjimą, nei praradimą. Tačiau Latvijos verslams nėra taip lengva integruotis į prekybą ar investicijas, bendradarbiaujant su vakarų valstybėmis. Dėl atstumo skiriančio valstybės bei verslų gamybinės galios nepakankamumo, įmonėms yra gana sunku pasiekti prekių kiekius, kuriuos apsimokėtų tiekti į tolimas valstybes. Kita Latvijos ekonominės diplomatijos problema yra tai, jog nepaisant to, kad ši diplomatijos rūšis užsienio politikos strategijoje buvo keliami kaip prioritete, tuo pačiu, laikotarpiu nuo 2008 metų iki 2013 metų, diplomatinis reprezentavimas užsienyje mažėjo. Tai vyko dėl skiriamo biudžeto mažėjimo. Nepaisant sumažintų lėšų, ministerijos keliami lūkesčiai ekonominei diplomacijai buvo: remti Latvijos ekonominius interesus daugiašalėse institucijose, populiarinant Latvijos infrastruktūrą, skatinant šalies transporto sektorių, organizuoti valstybės pareigūnų ir verslo subjektų vizitus į valstybes, kurios turi eksporto potencialą, ginti Latvijos verslo ir piliečių interesus bei suteikti pagalbą pastariesiems siekiant plėstis į naujas rinkas.²³

Lietuvos Respublika yra didžiausia valstybė pagal teritoriją ir gyventojų skaičių iš visų Baltijos šalių. Taip pat 2016 metų duomenimis, turėjo plačiausią ekonominės diplomatijos atstovybių tinklą, nepaisant to, jog paskutinioji iš regiono valstybių įsivedė Eurą bei įstojo į Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizaciją. Tačiau kurį laiką ekonominė diplomacija Lietuvoje nebuvo laikoma prioritete, iki tol kol, 2016 metų vyriausybės prioritetų dokumente buvo nurodyta, jog vienas iš svarbiausių tikslų yra integraciją į Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizaciją bei atverti naujas šalis ir jų rinkas Lietuviškų produktų eksportui. Tarp įvardijamų šalių buvo: Iranas, Marokas, Jungtinės Amerikos Valstijos, Kinija. Taip pat vienas iš svarbiausių keliamų tikslų buvo stiprinti diplomatinę reprezentaciją, strategiškai svarbiose valstybėse ir taip skatinti tarpusavio ekonominį bendradarbiavimą. Nepaisant keliamų

²² „EconomicDiplomacy_2014.pdf“, žiūrėta 2024 m. balandžio 6 d., https://liia.lv/site/docs/EconomicDiplomacy_2014.pdf.

²³ „EconomicDiplomacy_2014.pdf“.

tikslų yra pastebima, jog su Vokietija ar Lenkija, Lietuva turi siauriausią diplomatinį tinklą. Tinklo platumas, žinoma, priklauso ir nuo valstybės skiriamų lėšų, bei ekonominės galios. Tačiau problema atsiranda tuomet, kai yra siekiama bendradarbiavimo su valstybėmis, kuriose nėra pastovios diplomatinės tarnybos, pavyzdžiui, Irane ar Maroke. Tokiu atveju yra sunkiau pasiekti dvišalius susitarimus. Bendrame kontekste, yra pastebima, kad tai yra universali mažų valstybių problema tiek ekonominėje diplomatijoje, tiek kitose diplomatijos srityse. Mažos valstybės neretai gali pasiūlyti lankstumą, sprendimų priėmimą, tačiau neturi administracinės galios, vystyti savo atstovybes ar ambasadas. Nepaisant Lietuvos diplomatinio tinklo mažumo, palyginti su didesnėmis Europos ar pasaulio valstybėmis, šalis yra reprezentuojama svarbiausiose rinkose, kur valstybė mato daugiausiai potencialo siekti investicijų bei prekybos sutarčių.²⁴ Kaip ir kitoms Baltijos valstybėms, taip ir Lietuvai nuo pat nepriklausomybės atgavimo, teko keisti strategines partnerystes. Auganti įtampa su Rusija bei Baltarusija bei sankcijos šioms valstybėms, Lietuvai, kaip ir kitoms valstybėms, parodė, kaip svarbu diversifikuoti valstybių partnerių. 2013 metais buvo įsteigta Ekonominės diplomatijos tarnyba, kurios tikslas yra atlikti analizę bei teikti pasiūlymus valdžios institucijoms kaip ekonominė diplomatija gali būti gerinama bei kokios šalys gali būti laikomos potencialios bendradarbiavimui. Ši tarnyba bei kitų profesionalų darbas, turėtų leisti Lietuvai geriau ir greičiau prisitaikyti ir atitinkamai organizuoti savo veiksmus besikeičiančiame pasaulyje.²⁵

Atsižvelgiant į apžvelgtą literatūrą, yra matoma, jog ekonominė diplomatija yra be galo svarbi mažų valstybių ekonomikai, taip pat gali būti ir yra naudojama kaip įrankis didinti savo valstybės galią regione bei pasaulyje. Ir nors yra mokslinių darbų tiriančių skirtingų šalių, tarp jų ir Baltijos valstybių, ekonominės diplomatijos vystymosi istoriją bei tikslus, tačiau autoriai sutinka, kad dar yra vietos tyrimų lauke. Taip pat literatūroje nėra pakankamai dėmesio skiriama institucijų analizei ir jų funkcijoms. Ir nors neabejotinai, ekonominė diplomatija yra platus terminas ir į jos apibrėžimą galima žvelgti įvairiais pjūviais, vienas iš jų gali būti institucijos bei jų funkcijos. Šiuo metu nėra ištirta Baltijos valstybių ekonominės diplomatijos institucijos bei jų funkcijos, jos nėra lyginamos tarpusavyje ir vertinamos.

Teorinis pagrindas

Ekonominės diplomatija

Prieš pradedant nagrinėti teoriją, kuria bus remiamasi šiame darbe, yra svarbu suprasti ekonominės diplomatijos apibrėžimą.

²⁴ Povilas Mažeika, „VYTAUTAS MAGNUS UNIVERSITY“, 2016 m.

²⁵ Kavvadia ir kt., „The Economic Diplomacy of Small States. A Case Study of the Grand Duchy of Luxembourg“.

Ekonominės diplomatijos ištakas galime atrasti nuo pat to laiko kai bendruomenės pradėjo persiorganizuoti į politinius darinius. Ši diplomatijos rūšis pradėjo plisti atsiradus miestams - valstybėms, karalystėms ar imperijoms.²⁶ Istorikai taip pat pastebi, jog prekyba, apibrėžta konkrečiomis sutartimis, buvo būdinga Egiptui ir Vakarų Azijos regionui. Taip pat ryškus ankstyvosios ekonominės diplomatijos pavyzdys yra ir prekyba tarp Naujojo ir Senojo pasaulio. Šiai prekybai didelės įtakos turėjo Europos kolonizacija Azijoje bei naujieji geografiniai atradimai Pietų Amerikos pakrantėse. Šie, vieni iš pirmųjų prekybinių ryšių, padėjo pamatą tarpvalstybiniams ekonominiams susitarimams ir sutartims.²⁷

Žvelgiant į ekonominės diplomatijos apibrėžimą šiuolaikiniame pasaulyje, ji yra matoma kaip įrankis, kurį pasitelkiant yra siekiama įgyvendinti šalies ekonominius, politinius ir strateginius siekius.²⁸ Pasak profesorių Bayne ir Woolcock, ši diplomatijos rūšis „yra būdas, kaip valstybės palaiko savo ekonominius santykius (XXI a. pradžioje), kaip sprendimai priimami nacionaliniu lygmeniu ir (tada) deramasi tarptautinėje arenoje (su kitais tarptautiniais veikėjais) ir kaip šie du procesai sąveikauja“.²⁹ Kiti autoriai ekonominę diplomatiją apibrėžia kaip diplomatinę veiklą, kuri yra orientuota į eksporto didinimą, tiesioginių užsienio investicijų pritraukimą bei dalyvavimą tarptautinių ekonominių organizacijų veikloje.³⁰ Pasak tarptautinių normų, ekonominės diplomatijos vienas iš siekių yra tai (nors siekiama patenkinti nacionalinius lūkesčius), kad abi susitarime dalyvaujančios šalys turėtų lygias derybines pozicijas ir neatsirastų asimetrijos. Nepaisant šio vyraujančio susitarimo, realybėje tai įgyvendinti nėra lengva, ypač kai viena iš partnerių yra besivystanti valstybė, ar turi mažesnę ekonominę galią. Valstybės turėjusios istorinių sąsajų yra taip pat dažnai linkusios sudaryti ekonominius susitarimus, kas, pasak šaltinių, ne visada leidžia išlaikyti balansą.³¹

Tam kad būtų pasiekti aprašyti uždaviniai ekonominėje diplomatijoje, yra reikalingas įsitraukimas iš daugelio veikėjų- suinteresuotų šalių. Patys ekonominės diplomatijos veikėjai ir jų atliekamos funkcijos gali skirtis priklausomai nuo valstybės

²⁶ „Theoretical Principles of Economic Diplomacy by Dubravko Duby Zirovcic :: SSRN“, žiūrėta 2024 m. kovo 19 d., https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2710671.

²⁷ Pavol Baranay, „Modern Economic Diplomacy“, *Actual Problems of Economics*, s.a.

²⁸ „What Is Economic Diplomacy and How Does It Work?“, žiūrėta 2024 m. kovo 19 d., <https://afsa.org/what-economic-diplomacy-and-how-does-it-work>.

²⁹ „Theoretical Principles of Economic Diplomacy by Dubravko Duby Zirovcic :: SSRN“.

³⁰ Baranay, „Modern Economic Diplomacy“.

³¹ Charles Chatterjee, *Economic Diplomacy and Foreign Policy-Making* (Cham: Springer International Publishing, 2020), <https://doi.org/10.1007/978-3-030-49047-8>.

užsienio politikos formuluojamų tikslų.³² Dėl šios priežasties, veikėjams suteikiamos diplomatinės pozicijos bei jų funkcijos gali skirtis lyginant skirtingas valstybes. Yra pastebima, kad dažniausiai matoma ekonominės diplomatijos atstovavimo forma yra diplomatinės misijos, tačiau plečianti šios diplomatijos rūšies suvokimui, plečiasi ir įrankiai ją vystyti. Yra pastebima, jog ekonominė diplomatija gali būti vykdoma, pavyzdžiui, per prekybos ir pramonės rūmus ir jų filialus bei agentūras, kurios skatina prekybą ir investicijas užsienyje.³³

Veikėjai, dalyvaujantys ekonominėje diplomatijoje, gali būti skirstomi skirtingai, žvelgiant per įvairius pjūvius. Vienas iš siūlomų būdų yra grupuojant pagal formalų teisinį statusą. Tokiu būdu galime matyti dvi veikėjų grupes. Pirmoji grupė: ekonominės diplomatijos veikėjai, turintys diplomatinį statusą. Į šią grupę įeina diplomatinės misijos, specialiosios misijos, valdžios atstovai bei valstybių vadovai. Antroji grupė: ekonominės diplomatijos veikėjai, neturintys diplomatinio statuso. Į šią grupę įeina agentūrų, kurios skatina prekybą bei investicijas filialai (tokiu atveju, kai jie nėra diplomatinės atstovybės dalis), taip pat konsulinės įstaigos.³⁴ Antras literatūroje randamas skirstymo būdas yra pagal veikėjo tarnybos trukmę. Šiuo atveju subjektai taip pat yra skirstomi į dvi grupes. Pirmajai priklauso tie, kurie nuolat vykdo ekonominės diplomatijos veiklą užsienyje. To pavyzdys galėtų būti diplomatinės misijos, konsulinės įstaigos, agentūrų skatinančių prekybą ir investicijas filialai. Antroji grupė apima nenuolatinius veikėjus, kurie savo veiklą vykdo tik tam tikrą paskirtą laiką užsienyje. Šios grupės subjektų pavyzdys yra specialiosios misijos, valdžios atstovai ir valstybės vadovai.³⁵ Trečias siūlomas skirstymo variantas yra pagal atliekamų pareigų vietą. Šiuo atveju, pirmoje grupėje, matome subjektus, kurie savo pareigas atlieka užsienyje. O antroje grupėje tuos veikėjus, kurie veikia sostinėje. Antrosios grupės pavyzdžiai yra centrinės valdžios institucijos, tokios kaip ministerijos.³⁶ Taip pat svarbu paminėti ir skirstymą pagal dvišalę ekonominę diplomatiją ir daugiašalę ekonominę diplomatiją. Dvišalė ekonomine diplomatija siekiama stiprinti ekonominius ryšius tarp dviejų valstybių, tuo tarpu daugiašalė ekonomine diplomatija dažnai yra naudojama tarptautinėse tarpvyriausybinių organizacijose ir tarptautinėse konferencijose.³⁷ Nepaisant šių skirstymų, yra svarbu

³² „GT_2016_1_03_Pajtinka.pdf“, žiūrėta 2024 m. kovo 30 d., https://real.mtak.hu/44289/1/GT_2016_1_03_Pajtinka.pdf.

³³ „GT_2016_1_03_Pajtinka.pdf“.

³⁴ „GT_2016_1_03_Pajtinka.pdf“.

³⁵ „GT_2016_1_03_Pajtinka.pdf“.

³⁶ „GT_2016_1_03_Pajtinka.pdf“.

³⁷ „GT_2016_1_03_Pajtinka.pdf“.

paminėti, kad ekonominės diplomatijos modeliai ir veikėjų funkcijos skiriasi tarp valstybių. Tai yra dėl to, kad ekonominė diplomatija yra glaudžiai susijusi valstybės formuojama užsienio politika, bei jos siekiamais tikslais.³⁸

Kalbant apie konkrečias institucijas dalyvaujančias ekonominėje diplomatijoje, o ne jų skirstymą, didelis dėmesys yra skiriamas ministerijos vaidmeniui. Ministerijos ypač svarbios besivystančioms ir mažoms valstybėms, siekiančios skatinti savo šalies ekonomiką. Šis ministerijos svoris atsiranda iš to, kad, dažnu atveju, ministerijos turi didesnę įtaką, pasaulinėje arenoje nei privatus sektorius. Ekonominė diplomatija, siekdama ekonominių interesų, įtraukia vyriausybės institucijas kaip pagrindinius dalyvius.³⁹

Literatūroje yra išskiriamos penkios pagrindinės ekonominės diplomatijos sritys, su kuriomis yra susijusi ekonominės diplomatijos dienotvarkė.⁴⁰

- Pirmoji sritis yra komercija. Vyriausybė ir ekonominė diplomatija naudoja resursus skatinant prekybą ir investicijas. Ekonominės diplomatijos komercinis aspektas yra grindžiamas per užsienio investicijas ir reguliavimo politiką.⁴¹
- Antroji sritis yra normos ir standartai. Įvairios tarptautinės organizacijos tokios kaip ISO (tarptautinė standartizacijos organizacija), OECD (Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija), WCO (Pasaulio muitų organizacija), ILO (Tarptautinė darbo organizacija), ES bei kitos nustato tam tikrus skirtingų sričių normas ir standartus, kurių šalys turi laikytis, jei yra šių organizacijų narės taip pat jei nori naudotis organizacijų teikiamais skirtingais privalumais.⁴²
- Trečioji sritis yra dvišaliai ir daugiašaliai susitarimai. Įvairūs susitarimai dėl prekybos, investicijų, plėtros, finansų bei kitų sričių yra vienas iš labiausiai pastebimų ekonominės diplomatijos elementų. Kadangi susitarimai gali būti vykdomi įvairiais lygiais, susitarimai gali būti ir daugiašaliai. Susitarimai gali būti tarp valstybių bei organizacijų. Susitarimai sukuria teisinius įsipareigojimus ar savanoriškus pažadus, prižiūrint

³⁸ „GT_2016_1_03_Pajtinka.pdf“.

³⁹ „The Basics of Economic Diplomacy: Lessons from Latvia – GDCOO“, žiūrėta 2024 m. balandžio 30 d., https://gdcOO.ch/basics_economic_diplomacy_lessons_from_latvia/.

⁴⁰ „resrep45180.6.pdf“, žiūrėta 2024 m. balandžio 21 d., <https://www.jstor.org/stable/pdf/resrep45180.6.pdf>.

⁴¹ „resrep45180.6.pdf“.

⁴² „resrep45180.6.pdf“.

tarptautinei teisės viršenybei. Į susitarimus reikia žvelgti iš ilgalaikės perspektyvos, tiek pats susitarimas tiek galimybė pamatuoti naudą užtrunka.⁴³

- Ketvirta sritis yra tarptautinės organizacijos. Valstybių dalyvavimas tarptautinėse organizacijose bei jų sugebėjimas formuoti dienotvarkę, tikslus ir paremti tinkamus sprendimus yra taip pat didelė dalis ekonominės diplomatijos.⁴⁴

- Penktoji sritis yra ekonominis valstybės valdymas. Tai yra ambicingiausia ekonominės diplomatijos forma. Tai valstybės pastangos formuoti šalies ir tarptautinę politiką, pirmiausia ekonominėmis priemonėmis. Šios pastangos gali pasireikšti įvairiai. Tiek sprendžiant valstybių taikos klausimus, tiek klimato kaitos klausimus.⁴⁵

Apibendrinant, šio darbo rėmuose, į ekonominę diplomatiją žiūrimą kaip priemonę skatinti eksportą (tuo pačiu ir turizmą), pritraukti tiesiogines užsienio investicijas bei dalyvauti tarptautinių ekonominių organizacijų veikloje.

Institucionalizmo teorija

Institucionalizmo teorija gali būti laikoma tokia pat sena kaip ir pati politika. Senovės Graikijos mąstytojai, tokie kaip Platonas ir Aristotelis, jau antikos laikais pastebėjo institucijų svarbą, siekiant struktūrizuoti politinius veiksmus. Amerikos įkūrėjai taip pat siekė gilintis į institucijų veiklos modelius. James Madison darbu „Politikos mokslas“ tyrė kaip skirtingi instituciniai susitarimai skatina arba atgraso nuo įvairių politinių susitarimų.⁴⁶ Šiandieniniame pasaulyje institucijos taip pat nepraranda savo svarbos. Nagrinėjant jas, galima geriau suprasti bendrą politinį paveikslą. Taip pat šiuolaikinis valdymas dažniausiai vyksta institucijose ir per institucijas. Autoriai taip pat sutinka, jog institucijų reikšmingumas matomas ir formuojant politinius sprendimus.⁴⁷ Nepaisant to, yra pastebima, kad kurį laiką institucijų aktualumas, politikos mokslų tyrimuose, buvo ignoruojamas. Autoriai James G. March ir Johan P. Olsen pastebi, jog šiuolaikinėje politikoje, tradicinės politinės institucijos yra praradusios savo svarbą. Tokie mokslininkai kaip J.W. Burgess arba W.W. Willoughby, ekonomistai Thorstein Veblen ar John R. Common,

⁴³ „resrep45180.6.pdf“.

⁴⁴ „resrep45180.6.pdf“.

⁴⁵ „resrep45180.6.pdf“.

⁴⁶ „Approaches and Methodologies in the Social Sciences: A Pluralist Perspective“, s.a.

⁴⁷ Stephen Bell, „Institutionalism“, s.a.

ir sociologai kaip Max Weber, institucijas matė kaip arenas, kuriose vyksta politiniai elgesiai, kuriuos lemia fundamentalesni veiksniai.⁴⁸ Institucionalizmo teorija atsirado kaip įrankis paaiškinti tiek individualius tiek organizacinius veiksnius. Yra pastebima, kad institucijos padeda skatinti pokytį ir jį formuoja, tačiau ir jos pačios keičia savo pobūdį bei kinta jų galia per laiką. Pats poveikis taip pat neretai yra specifinis ir ginčijamas.⁴⁹ Nepaisant to, šios teorijos atgimimas leidžia vertinti institucijų kūrimą, išlaikymą bei pokytį.⁵⁰ Ekonominiai istorikai taip pat pastebi, kad nepaisant to, kaip apibrėžiame instituciją, valstybių ilgalaikis ekonominis augimas ir sėkmė priklauso nuo turimų institucinių pranašumų.⁵¹

Naujas institucionalizmas

Kaip ir kitos politinės teorijos, taip ir ši, per laiką vystėsi. Ir dėl įvairios kritikos bei apribojimų, pastebėtų pirminėje teorijoje, buvo pristatytas naujas teorinis modelis – naujasis institucionalizmas. Pastarojo atsiradimą paskatino tai, jog socialinės, politinės ir ekonominės institucijos tapo vis didesnės bei sudėtingesnės. Taip pat buvo pastebėta, jog jos įgavo daugiau galios valstybės socialiniame gyvenime. Šiandieniam pasaulyje formalios organizacijos, teisės bei biurokratinės institucijos yra vienos iš pagrindinių politinių bei ekonominių veikėjų.⁵² Naujasis institucionalizmas atspindi daug apsektų iš pirminės teorijos, tačiau ir leidžia plačiau pažvelgti, suteikdamas naują požiūrį tiek į pačią teoriją, tiek į empiriką. Pagrindinis skirtumas dėmesys skiriamas biheviorizmui ir racionalaus pasirinkimo analizei. Naujoji teorija padeda institucijas išnagrinėti giliau. Pavyzdžiui, senoji teorija teigia, kad prezidentinė sistema nuo parlamentinės sistemos yra visiškai skirtinga dėl struktūros ir taisyklių apibrėžiančių šias institucijas. Naujasis institucionalizmas tiria, ar tikrai šios institucijos yra skirtingos ir jei taip, kokie yra skirtumai bei kaip šie skirtumai daro įtaką jų sistemų veikimui.⁵³ Bendrai, naujasis institucionalizmas teigia,

⁴⁸ James G. March ir Johan P. Olsen, „The New Institutionalism: Organizational Factors in Political Life“, *The American Political Science Review* 78, nr. 3 (1984 m.): 734–49, <https://doi.org/10.2307/1961840>.

⁴⁹ M. Tina Dacin, Jerry Goodstein, ir W. Richard Scott, „Institutional Theory and Institutional Change: Introduction to the Special Research Forum“, *The Academy of Management Journal* 45, nr. 1 (2002 m.): 45–56, <https://doi.org/10.2307/3069284>.

⁵⁰ Kurt Weyland, „Toward a New Theory of Institutional Change“, *World Politics* 60, nr. 2 (2008 m.): 281–314.

⁵¹ Johannes Glückler, Roy Suddaby, ir Regina Lenz, sud., *Knowledge and Institutions*, t. 13, Knowledge and Space (Cham: Springer International Publishing, 2018), <https://doi.org/10.1007/978-3-319-75328-7>.

⁵² March ir Olsen, „The New Institutionalism“.

⁵³ „Institutional Theory in Political Science, Fourth Edition– The New ... - B. Guy Peters - Google knygos“, žiūrėta 2024 m. balandžio 15 d., https://books.google.lt/books?hl=lt&lr=&id=qY6ODwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP2&dq=new+institutional+theory+in+political+science&ots=nlvZ3Q1xev&sig=_GjSp1V6gj8XTUqgmZII0yYFnrM&redir_esc=y#v=onepage&q=new%20institutional%20theory%20in%20political%20science&f=false.

jog institucijas galime vadinti pasekme, kuri gimsta iš žmonių tarpusavio elgesio ar bendradarbiavimo. Šį elgesį gali lemti tokie veiksniai kaip: interesai, poreikiai, socialinės bei ekonominės sąlygos, kultūrinė bei politinė aplinka. Dėl skirtingų požiūrių į veiksnius bei patį institucionalizmą, egzistuoja skirtingos šios teorijos rūšys.⁵⁴ Literatūroje yra išskiriamos trys pagrindinės: racionalaus pasirinkimo, socialinis ir istorinis institucionalizmas.⁵⁵ Šio darbo kontekste bus naudojama racionalaus pasirinkimo institucionalizmo teorija.

Racionalus pasirinkimo institucionalizmas

Racionalaus pasirinkimo institucionalizmo teorija buvo žymiai paveikta institucinės ekonomikos plėtros. Ypatingai daug reikšmės šiam poveikiui turėjo „Transakcijų išlaidų“ sąvokos atsiradimas. Ši sąvoka teigia, jog ekonominio sandorio kaina apima ne tik gamybos kaštus, tačiau ir išlaidas susijusias su sutarties sudarymu bei įgyvendinimu. Kadangi šis procesas yra brangus, reikalinga turėti administruojantį organą. Tokią funkciją atlieka institucijos, kurios mažina šias transakcijų išlaidas. Ir nors ši sąvoka buvo pradėta naudoti ekonomikoje, tokie autoriai kaip, pavyzdžiui, Robert Keohane pritaikė ją tarptautinės politikos studijų srityje, pristatydami funkcionalinę tarptautinių režimų ir institucijų teoriją. Taip pat vienas iš pirmųjų bandymų pritaikyti „Transakcijų išlaidų“ teoriją buvo per agentūrų teoriją. Ši teorija skiria dėmesį agentūrų santykiui, kuomet vienas subjektas įtraukia kitą subjektą atlikti veiksmą jo vardu. Ekonomikoje šis santykis vaizduojamas, pavyzdžiui, akcininkų ir direktoriaus santykiu. Tuo tarpu tarptautinių institucijų tyrėjai kalbą apie valstybės ir tarptautinių organizacijų santykį, kuomet šalys deleguoja pastarąsias kaip savo agentus.⁵⁶

Racionalaus pasirinkimo teorija leidžia tyrėjams sistemiškai nagrinėti institucijas, institucinius pasirinkimus bei ilgalaikį institucijų atsparumą. Šioje teorijoje egzistuoja du analizės pasirinkimai. Pirmosios analizės būdu yra tiriamas institucijų poveikis. Tokioje analizėje institucijos yra matomos kaip pastovios ir egzogeninės, kas reiškia, jog institucijos yra veikiamos išorinių veiksmų, o ne vidinės politikos.⁵⁷ Vienas iš tokių pavyzdžių yra tarptautinės organizacijos, kurios gali daryti įtaką valstybėms, tačiau pačių valstybių politika, nebūtinai veikia organizacijas.

⁵⁴ Gediminas Pocius, „VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS“, s.a.

⁵⁵ Fritz Nganje, „HISTORICAL INSTITUTIONALISM AND THE DEVELOPMENT OF SUB-STATE DIPLOMACY IN SOUTH AFRICA“, *Journal for Contemporary History* 41, nr. 1 (2016 m. birželio 27 d.), <https://doi.org/10.18820/24150509/jch.v41i1.8>.

⁵⁶ Christer Jönsson ir Jonas Tallberg, „Institutional Theory in International Relations“, s.a.

⁵⁷ „A New Handbook Of Political Science“, s.a.

Antroji analizė naudojama, kai norima į institucijas pažvelgti giliau, nes yra geriau išplėtotą. Šis analizės būdas leidžia pažvelgti į institucijas ne tik per poveikio pusę, tačiau ir suteikia galimybę tirti pačių institucijų formų ilgalaikį vystymąsi bei išlikimą. Taip pat racionalaus pasirinkimo institucionalizmo teorija leidžia lyginti dvi skirtingas, bet susijusias institucijas, koks yra jų elgesys bei rezultatai. Taip pat kaip tai kinta, keičiantis išorės aplinkybėms. Kitas svarbus aspektas, kurį leidžia nagrinėti ši teorija, yra institucijos stabilumas, forma ir išlikimas. Priešingai, nei kitos teorijos teigiančios, kad institucijos yra stabilios ir nekintančios.⁵⁸

Racionalaus pasirinkimo teorija teigia, kad institucijos formuoja individo elgesį. Pasak teorijos, su institucija sąveikaujantys individai priimdami sprendimus remiasi racionalumu, kuris neretai perteikiamas materialiais interesais. Tuo pačiu, šie individai sąveikoje su kitais individais, remiasi ne tik savais interesais bet ir institucinėmis normomis. Šios normos juos savotiškai apriboja ir įrėmina. Dėl institucionalizmo įsivyrėja tam tikras normų ir taisyklių rinkinys. Šios kuriamos institucinės taisyklės gali būti dvejopo pobūdžio. Pirmasis yra formalusis arba kitaip teisinis, kuomet individai yra ribojami įstatymų, reglamentų ar statutų. Antrasis neformalusis, kuomet individai yra ribojami neoficialiomis, institucijoje nusistovėjusiomis, elgesio normų taisyklėmis.⁵⁹ Svarbu paminėti, kad nors individai yra veikiami ir apribojami institucinių normų, jie vis tiek gali veikti laisvai ir priimti sprendimus bei daryti tam tikrą įtaką pačiai institucijai. Tačiau, taisyklių apribojimais išlieka, kaip ir siekis maksimizuoti naudingumą.⁶⁰

Nors institucijos daro įtaką individo pasirinkimui, tačiau pati teorija įvardija, jog pagrindinis veikėjas yra valstybė ir institucijos, o ne individas. Tačiau šio teorinio pagrindo rėmuose, valstybė yra eliminuojama iš tyrimo lauko.⁶¹

Institucijos turi galią ne tik prieš individą bet ir formuojant politiką. Vienas iš galios įrankių yra galimybė kontroliuoti klausimo dienotvarkę. Kadangi institucijos kyla kaip kooperatyvinis sprendimas, kolektyvinėms problemoms spręsti. Kitas svarbus įrankis yra valdoma informacija. Institucijos įgydamos ekspertiskumą ir

⁵⁸ „A New Handbook Of Political Science“.

⁵⁹ Gediminas Pocius, „VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS“, s.a.

⁶⁰ Cristian Balasan ir Andreea Maha, „RATIONAL CHOICE INSTITUTIONALISM AND THE EUROPEAN NEIGHBOURHOOD POLICY“, nr. 3 (s.a.).

⁶¹ „Law Journal Library - HeinOnline.org“, žiūrėta 2024 m. balandžio 21 d., https://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/unillr2008&div=5&g_sent=1&casa_token=&collection=journals.

specializaciją, savo sprendžiamų klausimų rėmose, tokiu būdu įgyja galią prieš politikus ar politines partijas, nes turi daugiau legitimumo, formuoti politiką vienu ar kitu klausimu.⁶²

Kalbant apie institucionalizmo teoriją bei instituciją, yra svarbu apsibrėžti, koks politinis ar socialinis veiksmas yra laikomas instituciniu.

- Pirmas institucijos elementas yra socialinė ir/arba politinė struktūra. Ši struktūra gali būti oficiali, įteisinta teisiškai, arba ne oficiali, pavyzdžiui, sąveikaujančių organizacijų tinklas ar bendrų normų rinkinys. Bendrai, institucijai yra reikalinga grupė, sudaryta iš individų, kurie turi sąveikos modelį, kuris yra nuspėjamas. Pats nuspėjamumas gali kisti priklausomai nuo pačios institucijos.⁶³

- Antras institucijos elementas yra stabilumas, kuris išlieka einant laikui. Literatūroje randamas pavyzdys tai paaiškinti teigia, jog jei individai susitaria susitikti, tai dar nėra laikoma institucionalizmu, tačiau jei jie sutaria sutikti tą pačią savaitės dieną, tuo pačiu metu, toje pačioje vietoje, tai jau yra institucijos užuomazgos. Tačiau, jei šį susitarimą padaro, pavyzdžiui, senatoriai, tai jau gali tapti šios teorijos tyrimo objektu. Skirtingi autoriai nesutaria, kiek nuspėjami veiksmai turi būti, kad tai būtų laikoma institucija. Tačiau stabilumas per tam tikrą laiko tarpą turi būti išlaikomas.⁶⁴

- Trečiasis institucijos elementas yra tai, kad ji turi daryti įtaką individui. Institucija turi įpareigoti asmenį sutarti dėl sutarimų bei juos vykdyti. Kitaip sakant, institucija įpareigoja atlikti tam tikras funkcijas.⁶⁵

- Ketvirtas institucijos elementas yra bendrystė. Mokslininkai March ir Olsen tai laiko esminiu normatyvinio institucionalizmo principu. Individas turi sieti bendros vertybės ir prasmė. Tas pats galioja racionalaus pasirinkimo institucionalizmo teorijoje, kur tiek vertybės, tiek bendros iniciatyvos yra laikomos apsektais, kurie kuria instituciją.⁶⁶

Racionalaus pasirinkimo institucionalizmo autoriai apibūdina instituciją kaip visuomenės ir organizacijų taisykles, kurios palengvina žmonių

⁶² Terry M. Moe, „Power and Political Institutions“, *Perspectives on Politics* 3, nr. 02 (2005 m. birželio), <https://doi.org/10.1017/S1537592705050176>.

⁶³ B. Guy Peters, *Institutional Theory in Political Science, Fourth Edition: The New Institutionalism* (Edward Elgar Publishing, 2019).

⁶⁴ Peters.

⁶⁵ Peters.

⁶⁶ Peters.

koordinavimą, taip pat padeda suformuoti lūkesčius. Panašiai institucijas aprašo ir autorius North, kuris teigia, kad institucijos struktūrizuoja pasikartojantį žmogaus elgesį. Taip pat mini ir anksčiau išsakytą apibrėžimą, jog institucijos yra taisyklės, vykdymo ypatybės, normos ir elgesys. Autoriai Nabli ir Nugent teigia, jog institucijos poveikis yra suvaržantis ir apribojantis individo pasirinkimą, tokiu būdu jos reguliuoja elgsenos santykius tarp individų bei grupių. Dėl šios priežasties institucijos yra pagrindinis stabilizatorius, pusiausvyra bei jėga visuomenėje.⁶⁷

Kiti autoriai pripažįsta, kad kol kas yra gana sunku surasti vieningą ar tikslų institucijos apibrėžimą. Todėl jie siūlo į instituciją žvelgti per tris demencijas, kuomet siekiant ją apibrėžti.⁶⁸

- **Struktūrinė dimensija.** Šis institucijos aspektas apima reiškinius, kurie tam tikrą laikotarpį bei formuoja ribas. Šiose ribose individai veikia ir sąveikauja. Vienas iš pateikiamų pavyzdžių yra politinės partijos. Partijos pagal apibrėžimą gali būti laikomos institucijomis, nes jos nustato politiko veiksmų spektrą. Todėl tam tikri veiksmai, kuriuos norėtų įgyvendinti politikas, negali būti pasiekti, jei jie neatitinka pačios partijos nustatytų tikslų rėmų. Šie apribojimai nėra susiję su laikiniais suvaržymais, jie apriboja galimų veiksmų spektrą ilgesniam laikotarpiui.

- **Procedūrinis aspektas.** Šis aspektas apima mechanizmus, kurie sistemingai paverčia individų veiksmus į konkretų rezultatą. Literatūroje yra pateikiamas teisėkūros pavyzdys. Čia daugumos balsavimo modelį galime laikyti institucija procedūrine prasme, nes procedūra yra būdas kaip balsai yra sujungiami į vieną bendrą rezultatą. Procedūrinis aspektas ne tik sprendimų priėmimų mechanizmą, tačiau ir tarpusavio santykį ir bendradarbiavimą tarp skirtingų organų, pavyzdžiui komitetų, bei šio santykio poveikį sprendimo priėmimui. Procedūros taip pat apibrėžia, kokias pasekmės sukelia institucijų taisyklių nesilaikymas.⁶⁹

- **Elgesio dimensija.** Institucijų pateikiami apibrėžimai yra įvardijami kaip elgesio nuostatos ir žmogaus elgesio modeliai. Todėl ši

⁶⁷ Lise Rakner, „Rational Choice and the Problem of Institutions“, s.a.

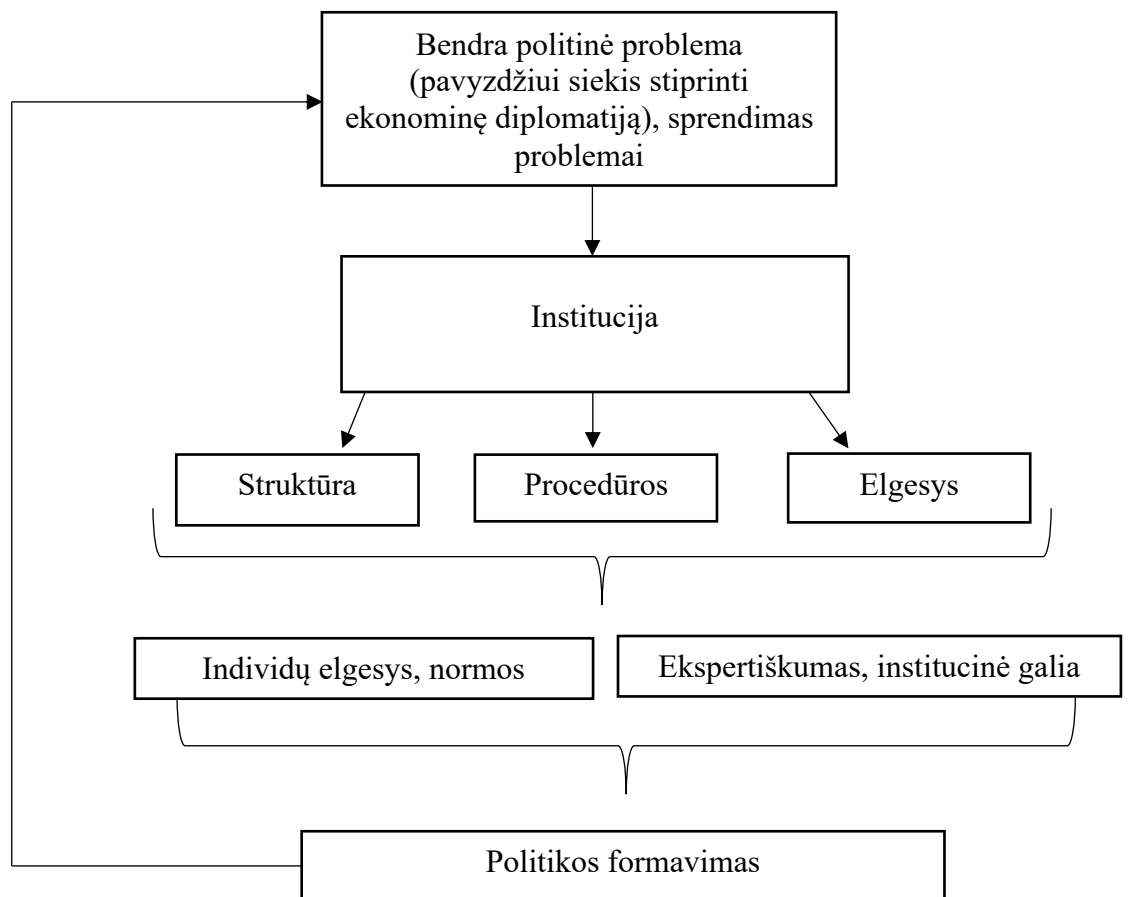
⁶⁸ Martin van Hees, „Explaining Institutions: A Defence of Reductionism“, *European Journal of Political Research* 32, nr. 1 (1997 m.): 51–69, <https://doi.org/10.1111/1475-6765.00331>. van Hees.

⁶⁹ van Hees, „Explaining Institutions“.

dimensija teigia, kad institucijos nustato elgesio taisykles ir jose nėra atsitiktinių veiksmų.⁷⁰

Tačiau Martin Van Hees pastebi, kad šis būdas apibrėžti institucijas nėra universalus (kaip ir bendrai nėra universalaus apibrėžimo) teorijoje. Taip nėra būtina į instituciją žvelgti per visas tris demencijas.⁷¹

Šiame darbe bus remiamasi Racionalaus pasirinkimo institucionalizmo teorija. Remiantis šios teorijos rėmais bei institucijos apibrėžimu yra sudaryta apačioje esanti lentelė, kurios tikslas yra apibrandinti ir sustruktūrizuoti teorijos rėmus.

Šaltinis: Lentelė parengta darbo autorės

Atitinkamai, pagal aukščiau nurodytą lentelę bei ekonominės diplomatijos apibrėžimą, galima įvardinti, jog bendra politinė problema yra valstybės siekis skatinti

⁷⁰ van Hees.

⁷¹ van Hees.

eksportą, pritraukti tiesiogines investicijas iš užsienio, atsakas į šią problemą yra ekonominės diplomatijos institucija, kuri turi savo struktūrą- valstybines institucijas, bei procedūras- šių institucijų funkcijas. Institucijų elgesys šio darbo rėmuose nebus tiriamas.

Metodologija

Šiame darbe yra naudojama lyginamoji analizė. Ši analizė gali būti ir kokybinė ir kiekybinė. Pagrindinė analizės mąstymo operacija yra palyginimas. Analizė išryškina atvejų ar kintamųjų panašumas bei skirtumus. Yra pripažįstama, kad lyginimas savo analizės gyliu negali būti toks pats platus kaip specialisto gilinimasis į vieną konkrečią situaciją. Tačiau pasirenkant nagrinėti mažesni atvejų skaičių, leidžia išvengti paviršutiniškumo.⁷² Todėl šiame darbe yra pasirenkamos tirti ir lyginti trijų šalių Lietuvos, Latvijos, Estijos ekonominės diplomatijos institucijos.

Lietuvos, Latvijos, Estijos ekonominės diplomatijos apibrėžimas

Visų pirma, prieš pradint tirti bet kurios valstybės ekonominę diplomatiją, yra reikalinga apibrėžti, kas tai yra valstybei. Nagrinėjant literatūrą tiek ekonominės diplomatijos, tiek institucionalizmo srityse pateikiami apibrėžimai yra bendriniai. Visgi skirtingos valstybės, turėdamos tiek skirtingus istorinius fonus, tiek skirtingus ekonominius pajėgumus, tiek skirtingas strategijas, gali rinktis ekonominės diplomatijos įrankius skirtingai.

Lietuvos Respublikos ekonominės diplomatijos apibrėžimas

Pasak Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijos: „Ekonominė diplomatija – visuma priemonių, kuriomis užtikrinami valstybės ekonominiai interesai užsienyje (pvz., atveriamos užsienio šalių rinkos šalies paslaugoms ir prekėms, mezgami, palaikomi ir plėtojami ekonominiai ir su jais susiję santykiai su užsienio valstybių subjektais).“⁷³

Remiantis Užsienio reikalų ministerija, Lietuvoje ekonominės diplomatijos funkcijas vykdo šios institucijos:

1. Užsienio reikalų ministerija.
2. Lietuvos diplomatinės atstovybės.
3. Konsulatinės įstaigos.
4. Vši „Inovacijų agentūra“.
5. Vši „Investuok Lietuvoje“.

⁷² Zenonas Norkus ir Vaidas Morkevičius, „Kokybinė lyginamoji analizė“, s.a.

⁷³ „Ekonominė diplomatija | Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija“, žiūrėta 2024 m. balandžio 21 d., <https://www.urm.lt/default/lt/ekonomine-diplomatija>.

6. „Litfood“.
7. Všį „Keliau Lietuvoje“.
8. Komercijos atšė.⁷⁴

Taip pat narystės tokios tarptautinėse organizacijose kaip ES, Pasaulio prekybos organizacijoje bei Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijoje suteikia naujų bei svarbių priemonių Lietuvos ekonominės diplomatijos interesų užtikrinimui.⁷⁵

Vertinant bendrinį ekonominės diplomatijos apibrėžimą ir tai, kad jos tikslas yra eksporto skatinimas ir tiesioginių užsienio investicijų pritraukimas, šiame darbe siūloma praplėsti Lietuvos ekonominės diplomatijos apibrėžimą, įtraukiant kitas institucijas.

Nors Užsienio reikalų ministerija neįvardija ekonominės diplomatijos apibrėžime, tačiau, Lietuva reaguodama į globalizaciją ir augančią tarptautinę konkurenciją, 2013 metais įsteigė Ekonominės diplomatijos tarybą. Ši taryba buvo įsteigta Lietuvos Respublikos vyriausybės.⁷⁶

Taip pat oficialiame apibrėžime, kas atlieka ekonominės diplomatijos funkcijas yra nenurodytos ir tokios institucijos kaip Ekonomikos ir Inovacijų ministerija, Žemės ūkio ministerija bei Žemės ūkio atšė. Tačiau vyriausybės programoje jie nurodyti kaip vienos iš atsakingų institucijų už ekonominės diplomatijos tikslų įgyvendinimą.⁷⁷ Taip pat Inovacijų agentūrai priklauso Innovation Hub.⁷⁸ Šios institucijos funkcijos taip pat atitinka ekonominę diplomatiją, todėl šiame tyrime bus nagrinėjamos ir šios institucijos bei jų funkcijos.

Latvijos ekonominės diplomatijos apibrėžimas

Latvijos užsienio reikalų ministerija apibrėžia, kad ekonominėje diplomatijoje dalyvauja pati Užsienio reikalų ministerija, kuri koordinuoja užsienio politiką. Vienas iš jos prioritetų yra Latvijos ekonomikos ir prekybinių interesų skatinimas.⁷⁹ Kiti autoriai įvardija, kad Latvijos ekonominėje diplomatijoje taip pat dalyvauja ir diplomatijos tinklas kartu su komercijos atstovais. Taip pat yra pastebima, jog ir kitos ministerijos, tokios kaip Transporto ministerija, Teisingumo ministerija, Žemės ūkio ministerija ir valstybės kanceliarija palaiko ryšius su ambasadomis, kad nustatytų komercinius tikslus. Taip pat ekonominėje

⁷⁴ Dizaino Kryptis, „Ekonominė diplomatija“, žiūrėta 2024 m. balandžio 28 d., <https://www.urm.lt/default/lt/ekonominė-diplomatija>.

⁷⁵ „Ekonominė diplomatija | Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija“.

⁷⁶ Dizaino Kryptis, „Ekonominės diplomatijos tarybos veikla | Ekonominė diplomatija“, žiūrėta 2024 m. balandžio 28 d., <https://www.urm.lt/default/lt/ekonominė-diplomatija/ekonominės-diplomatijos-tarybos-veikla>.

⁷⁷ „XIV-72 Dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“, žiūrėta 2024 m. balandžio 14 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/973c87403bc311eb8c97e01ffe050e1c>.

⁷⁸ „About“, INNO HUB Lithuania, žiūrėta 2024 m. gegužės 7 d., <https://innohublithuania.com/about/>.

⁷⁹ „Apie mus | Investuok Lietuvoje“, žiūrėta 2024 m. gegužės 5 d., <https://investlithuania.com/lt/apie-investuok-lietuvoje/>.

diplomatiijoje dalyvauja ir tokios valstybinės įmonės kaip Latvijos investicijų ir plėtros agentūra.⁸⁰

Vertinant Latvijos ekonominės diplomatinės apibrėžimą, taip pat galima matyti neatitikimų su bendru apibrėžimu. Pavyzdžiui, Teisingumo ministerija galėtų būti priskirta prie tų institucijų, kurios prisideda prie investicinės aplinkos gerinimo, bet ne prie ekonominės diplomatinės institucijos, kuri pagal Racionalaus pasirinkimo institucionalizmo teoriją sprendžia eksporto ir užsienio investicijų problemą.⁸¹ Taip pat autoriai įvardina ir Latvijos investicijų ir plėtros agentūrą. Ši Agentūra yra atskaitinga Ekonomikos ministerijai, bei turi atstovybes užsienyje, todėl ši institucija taip pat bus tiriamas.⁸² Bus tiriamos ir institucijos atskaitingos pačiai Latvijos inovacijų ir plėtros agentūrai: Užsienio atstovybės, „Investuok į Latviją“ bei „Startup Latvia“.⁸³

Estijos ekonominės diplomatinės apibrėžimas

Estijos Užsienio reikalų ministerija ekonominę diplomatinę įvardija kaip verslo diplomatinę. Pasak ministerijos: „Verslo diplomatinės veiklos tikslas – didinti Estijos eksportą, pritraukti čia užsienio investicijas ir verslo turizmą, kelti Estijos žinomumą užsienio rinkose.“ Išskiriami subjektai dalyvaujantys ekonominėje diplomatiijoje yra Ekonomikos ir komunikacijų ministerija, Užsienio reikalų ministerija, Estijos verslo ir inovacijų agentūra. Taip pat Estija turi atstovus iš Verslo ir inovacijų agentūros, skirtingose valstybėse.⁸⁴ Šio darbo rėmuose, ekonominės diplomatinės tikslas, bendru apibrėžimu, kaip ir tiriant kitas valstybes, yra laikomas eksporto didinimas ir užsienio investicijų pritraukimas. Nors Estija apibrėžime neįtraukia eksporto, tačiau įvardintai Verslo ir inovacijų agentūrai yra pavaldi Estijos prekybos ir plėtros agentūra. Taip pat jai pavaldi ir Estijos investicijų agentūra bei Startup Estija.⁸⁵ Todėl šios institucijos bus tiriamos šiame darbe.

Lietuvos, Latvijos, Estijos ekonominės diplomatinės institucijos

Remiantis racionalaus pasirinkimo institucionalizmu, institucijos susiformuoja kaip atsakas į kolektyvinę problemą. Todėl ir tiriant ekonominės diplomatinės institucijos struktūrą būtų galima įtraukti ir atskirus verslus, nes jų interesas gali būti tiek eksporto didinimas, siekiant

⁸⁰ „The Basics of Economic Diplomacy“.

⁸¹ „Functions | Tieslietu ministrija“, žiūrėta 2024 m. gegužės 15 d., <https://www.tm.gov.lv/lv/functions>.

⁸² „About Us | Latvijas Investīciju Un Attīstības Aģentūra“, žiūrėta 2024 m. balandžio 15 d., <https://www.liaa.gov.lv/en/about-us>.

⁸³ „About Us | Latvijas Investīciju Un Attīstības Aģentūra“.

⁸⁴ „Invest in Latvia | Investment and Development Agency of Latvia“.

⁸⁵ „Invest in Latvia | Investment and Development Agency of Latvia“.

padidinti rinką, tiek tiesioginės užsienio investicijos, siekiant didinti sektoriaus ekosistemą, norint turėti daugiau vietos partnerių, mažinti tiekimo grandines ir panašiai. Prie verslo subjektų būtų galima priskirti ir Laisvasias ekonomines zonas, nes šių didžioji akcijų dalis yra valdoma fizinių arba juridinių asmenų. LEZ taip pat siekia pritraukti tiesiogines užsienio investicijas nes tai yra esminis jų verslo plano aspektas.⁸⁶ Būtų galima nagrinėti ir savivaldybes bei miestų agentūras, kurios taip pat savivaldos lygmenyje kelia ekonominės diplomatijos tikslus.⁸⁷ Tačiau šio darbo rėmose yra nagrinėjamos tik valstybinės institucijos kaip ekonominės diplomatijos struktūra bei jų procesai, siekiant įgyvendinti tikslus. Šis pasirinkimas yra grindžiamas ekonominės diplomatijos praktikomis, kuomet pagrindiniai veikėjai būtent ir yra įvardijami kaip valstybiniai ir vyriausybiniai subjektai.

Lietuvos ekonominės diplomatijos institucijos

Lietuvos Respublikos Užsienio reikalų ministerija

Remiantis Visuotine lietuvių enciklopedija: „Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija, vykdomosios valdžios institucija, atsakinga už valstybės politikos įgyvendinimą ir koordinavimą tarptautinių santykių, Lietuvos Respublikos, jos juridinių ir fizinių asmenų teisių ir interesų apsaugos užsienyje, ekonominio saugumo, užsienio prekybos srityse.“⁸⁸

Remiantis Lietuvos Respublikos Užsienio reikalų ministerijos 2023 metų veiklos ataskaita bei darbo reglamentu, galima išskirti pagrindines šios institucijos funkcijas, susijusias su ekonomine diplomatija:

- Užsienio reikalų ministerija yra atsakinga už diplomatinį tinklą, bei jo plėtrą.
- Rengti verslo forumus.
- Kuruoti Ekonominės diplomatijos tarybą.
- Ginti Lietuvos ekonominius interesus tarptautinėse organizacijose ir kitose valstybėse.
- Diversifikuoti tarptautinę prekybą ES lygiu.⁸⁹

⁸⁶ „I-976 Lietuvos Respublikos laisvųjų ekonominių zonų pagrindų įstatymas“, žiūrėta 2024 m. gegužės 15 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.18363?jfwid=tu0odnpaz>.

⁸⁷ „Apie mus“, *Kaunas IN* (blog), žiūrėta 2024 m. gegužės 15 d., <https://kaunasin.lt/apie-mus/>.

⁸⁸ „Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija“, žiūrėta 2024 m. gegužės 4 d., <https://www.vle.lt/straipsnis/lietuvos-respublikos-uzsienio-reikalu-ministerija/>.

⁸⁹ „2023 m_ URM ataskaita.pdf“, žiūrėta 2024 m. gegužės 14 d., https://www.urm.lt/uploads/default/documents/2023%20m_%20URM%20ataskaita.pdf.

Lietuvos Respublikos diplomatinės atstovybės ir konsulatinės įstaigos

Diplomatinės atstovybės

Remiantis diplomatinės tarnybos įstatymu: „Lietuvos Respublikos diplomatinė atstovybė yra užsienio valstybėje ar prie tarptautinės organizacijos (kelių tarptautinių organizacijų) nuolat veikianti Lietuvos Respublikos diplomatinės tarnybos institucija oficialiems tarpvalstybiniams santykiams ar oficialiems santykiams su tarptautine organizacija palaikyti, įgyvendinti Lietuvos Respublikos užsienio politikos uždavinius ir ginti Lietuvos Respublikos, jos piliečių, įmonių bei kitų juridinių asmenų teises ir teisėtus interesus. Lietuvos Respublikos diplomatinė atstovybė yra tiesiogiai pavaldi Užsienio reikalų ministerijai.“⁹⁰

Įstatyme apibrėžiamos ir diplomatinės atstovybės funkcijos, ekonominės diplomatijos srityje:

- Įgyvendinti Lietuvos Respublikos užsienio politikos uždavinius.
- Ginti Lietuvos Respublikos, jos piliečių, įmonių, kitų juridinių asmenų teises ir teisėtus interesus.
- Gauti, teisėtais būdais rinkti ir perduoti Užsienio reikalų ministerijai informaciją apie valstybės politinį, ekonominį gyvenimą bei įvykius.
- Skatinti Lietuvos Respublikos ir valstybės, kurioje reziduoja, draugiškus santykius ir dalyvauti plėtojant ekonominį bendradarbiavimą.
- Skleisti informaciją apie Lietuvos Respubliką, jos ekonomiką.⁹¹

Lietuva turi 97 ambasadas.⁹², kuriose dirba 46 diplomatai ekonominiams klausimams.⁹³ 12 atstovybių tarptautinėse organizacijose.⁹⁴

Konsulatinės įstaigos

Lietuvos Respublikos konsulatinės įstaigos yra tiesiogiai pavaldžios Užsienio reikalų ministerijai ir diplomatinei atstovybei, šalyje, kurioje veikia. Valstybėje, kurioje nėra diplomatinės atstovybės, Konsultinė įstaiga, jei yra pavesta, gali atlikti diplomatines funkcijas.⁹⁵

Jei Konsulatinei įstaigai nėra pavesta vygdyti diplomatines funkcijas, ekonominėje diplomatijoje ši institucija gina įmonių interesus ir teises užsienio valstybėje.⁹⁶

⁹⁰ „Lietuvos Respublikos Seimas - Dokumentų tekstas“, žiūrėta 2024 m. gegužės 5 d., https://www.lrs.lt/tais-portal/dokpaieska.showdoc_l?p_id=447735.

⁹¹ „VIII-1012 Lietuvos Respublikos diplomatinės tarnybos įstatymas“, žiūrėta 2024 m. balandžio 14 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.70992>.

⁹² Dizaino Kryptis, „Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija“, žiūrėta 2024 m. balandžio 7 d., <https://urm.lt/default/lt/embassycontacts?category=1&typeLt%5B%5D=2&keywords=>.

⁹³

⁹⁴ Kryptis, „Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija“.

⁹⁵ Žiūrėta 2024 m. gegužės 14 d., <https://e-seimas.lrs.lt/rs/legalact/TAD/TAIS.17774/>.

⁹⁶ [CSL STYLE ERROR: reference with no printed form.].

Lietuva turi 11 konsulinės įstaigas.⁹⁷

Ekonominės diplomatijos taryba

Lietuva vertindama tarptautinės ekonomikos konkurencijos augimą bei kitus globalizacijos iššūkius, nusprendė jog yra reikalingas valstybės institucijų bei verslo bendradarbiavimas, ko pasėkoje buvo įkurta nauja institucija- Ekonominės diplomatijos tarnyba.⁹⁸ Ši institucija yra sudaryta iš: Užsienio reikalų, Ekonomikos ir inovacijų, Susisiekimo, Žemės ūkio ir Švietimo, mokslo ir sporto ministerijų, Vyriausybės, Lietuvos pramonininkų konfederacijos, Lietuvos pramonės, Prekybos ir amatų rūmų asociacijos, Lietuvos verslo konfederacijos, Lietuvos darbdavių konfederacijos, asociacijos "Investors' Forum", Lietuvos informacinių ir ryšių technologijų asociacijos „Infobalt“, asociacijos „Fintech Hub LT“, Lietuvos inžinerijos ir technologijų pramonės asociacijos „LINPRA“, Lietuvos lazerių asociacijos, Lietuvos biotechnologijų asociacijos, Lietuvos maisto eksportuotojų asociacijos „LITMEA“, VšĮ „Global Lithuanian Leaders“ atstovų.⁹⁹

Įstatymu yra apibrėžiama Ekonominės diplomatijos tarnybos funkcijos ekonominėje diplomatijoje:

- Teikti Lietuvos Vyriausybei pasiūlymus ekonominės diplomatijos klausimais. Klausimai apima tokias sritis kaip: ekonominės diplomatijos prioritetinės kryptys, ekonominių interesų atstovavimo sistemos gerinimas, atstovavimo reikalingumo ir prioritetiškumo konkrečiuose valstybėse bei regionuose. Kadangi taryboje yra numatomas valstybės ir verslo bendradarbiavimas yra tikimasi jog bus užtikrinti tiek ekonominės diplomatijos atstovavimo kokybė, tiek ginami Lietuvos verslo interesai.¹⁰⁰

Lietuvos Respublikos Ekonomikos ir Inovacijų ministerija

2019 metais sausio 1d. Ūkio ministerija buvo pervadinta į Ekonomikos ir inovacijų ministeriją.¹⁰¹

⁹⁷ Dizaino Kryptis, „Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija“, žiūrėta 2024 m. gegužės 7 d., <https://urm.lt/default/lt/embasycontacts?category=1&typeLt%5B%5D=4&keywords=>.

⁹⁸ „Ekonominės diplomatijos tarybos veikla | Ekonominė diplomatija | Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija“, žiūrėta 2024 m. gegužės 5 d., <https://www.urm.lt/default/lt/ekonomine-diplomatija/ekonomines-diplomatijos-tarybos-veikla>.

⁹⁹ „Ekonominės diplomatijos tarybos veikla | Ekonominė diplomatija | Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija“.

¹⁰⁰ „13-1427-01 Teikimas derinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės...“, žiūrėta 2024 m. gegužės 5 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/TAPIS.184848?positionInSearchResults=45&searchModelUUID=d2e9843c-4b15-44cc-83ad-a3e681b58cbc>.

¹⁰¹ „Istorija - Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija“, žiūrėta 2024 m. gegužės 7 d., <https://eimin.lrv.lt/lt/ekonomikos-ir-inovaciju-ministerija/istorija/>.

- Skatinti tiesiogines užsienio investicijas.¹⁰²
- Skatinti lietuviškos kilmės prekių ir paslaugų konkurencingumą užsienio rinkose.
- Išlaikyti esamas prekybines pozicijas, skatinti aukštos pridėtinės vertės prekių ir paslaugų eksporto plėtrą.¹⁰³
- Tarptautiniai susitikimai su kitomis užsienio institucijomis, siekiant ekonominio bendradarbiavimo.
- Susitikimai su užsienio verslo subjektais, siekiant pritraukti užsienio investicijas.¹⁰⁴
- Skatinti atvykstamąjį turizmą. Turizmo skatinimą reikėtų suprasti platesne prasme, jis nebūtinai yra tik turistinis. Turizmas gali būti darbo, mokslo, gydymo bei kitais tikslais. Tokiu būdu yra skatinimas prekių ir paslaugų pardavimas, už kurį yra mokama kapitalu iš užsienio.¹⁰⁵

„Inovacijų Agentūra“

2022 metais buvo įsteigta Inovacijų Agentūra. Šios institucijos sukūrimą galima laikyti Lietuvos viešojo sektoriaus inovacijų reformos rezultatu. Naujoji Agentūrą sujungė tris prieš tai veikusias institucijas (LVPA, Versli Lietuva, MITA).¹⁰⁶ Inovacijų agentūros įstatuose nurodyta, jog šios institucijos savininkė yra valstybė, o savininko teises ir pareigas įgyvendina Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija.¹⁰⁷

Įstatuose taip pat įvardijamos ir Inovacijų agentūros funkcijos, kurios susijusios su ekonomine diplomatija:

- Skatinti eksportą.

¹⁰² „Investicijos - Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija“, žiūrėta 2024 m. gegužės 7 d., <https://eimin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/investiciju-veiklos-sritis/>.

¹⁰³ „Eksporto strategija - Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija“, žiūrėta 2024 m. gegužės 7 d., <https://eimin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/eksportas/eksporto-strategija/>.

¹⁰⁴ „2024 m. - Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija“, žiūrėta 2024 m. gegužės 7 d., <https://eimin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/tarptautinis-bendradarbiavimas/dvisaliai-susitikimai/2024-m/>.

¹⁰⁵ „Turizmas - Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija“, žiūrėta 2024 m. gegužės 14 d., <https://eimin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/turizmas/>.

¹⁰⁶ „ia-2023-2025-m.-veiklos-strategija.pdf“, žiūrėta 2024 m. gegužės 5 d., <https://inovacijuagentura.lt/site/binaries/content/assets/apie-mus/atsisiuntimu-biblioteka/planavimo-dokumentai/ia-2023-2025-m.-veiklos-strategija.pdf>.

¹⁰⁷ I Skyrius, „VIEŠOSIOS ĮSTAIGOS INOVACIJŲ AGENTŪROS ĮSTATAI“, s.a.

- Skatinti verslo tarptautiškumą.¹⁰⁸
- Rengti prioritetinių sektorių eksporto startegijas.¹⁰⁹

„Inovation Hub“

Inovation Hub yra Inovacijų agentūros atstovybė Jungtinėse Amerikos Valstijose.

110

Šios institucijos funkcijos:

- Skatinti Lietuvos ir JAV inovacijų ekosistemos integraciją.
- Skatina Lietuvos inovatyvaus verslo matomumą, įtraukiant juos į vietos rinkos bei Silicio slėnio naudas.
- Dirbti su šiais verslo sektoriais: lazeriai, informacijų ir komunikacijų technologijos, aukštoji inžinerija bei gyvybės mokslai.¹¹¹

„Investuok Lietuvoje“

„Investuok Lietuvoje“ yra valstybinė tiesioginių užsienio investicijų plėtros agentūra.¹¹² Agentūros savininkė yra valstybė, o ekonomikos ir inovacijų agentūra įgyvendina įstaigos savininko teises ir pareigas.¹¹³

Šios institucijos ekonominės diplomatijos funkcijos:

- Pritraukti tarptautines kompanijas, kurios kurtų aukštą pridėtinę vertę ir taip prisidėti prie darbo vietų kūrimo Lietuvoje.
- Sidinti valstybės ekonomikos konkurencingumą, investicinį parauklumą.
- Organizuoti seminarus, renginius tikslinėms užsienio verslo grupėms
- Organizuoti užsienio investuotojų vizitus į Lietuvą, bei jų susitikimus su valstybės atstovais ir kitomis suinteresuotomis grupėmis.¹¹⁴
- Didinti šalies žinomumą pasaulyje.¹¹⁵

¹⁰⁸ Skyrius.

¹⁰⁹ „Eksporto strategija - Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija“.

¹¹⁰ „About“.

¹¹¹ „About“.

¹¹² „Apie mus | Investuok Lietuvoje“, žiūrėta 2024 m. gegužės 5 d., <https://investlithuania.com/lt/apie-investuok-lietuvoje/>.

¹¹³ „Investuok-Lietuvoje-istatai.pdf“, žiūrėta 2024 m. gegužės 5 d., <https://investlithuania.com/wp-content/uploads/Investuok-Lietuvoje-istatai.pdf>.

¹¹⁴ „Investuok-Lietuvoje-istatai.pdf“.

¹¹⁵ „Apie mus | Investuok Lietuvoje“.

- Startegiškai dirbti su išskirtais sektoriais: verslo paslaugų centrai ir IRT, gamyba, technologijomis, gyvybės mokslai.¹¹⁶
- Rengti įvairius tyrimus.
- Konsultuoti valstybinius subjektus investicijų pritraukimo bei projektų įgyvendinimo klausimais.¹¹⁷

„Startup Lithuania“

„Startup Lithuania“ yra tiesiogiai atskaitinga Inovacijų Agentūrai. Ši institucija veikia „vieno langelio“ principu tiek esantiems startuoliams, tiek būsimiems. Startup Lithuania yra nacionalinis startuolių ekosistemos skatintoja. Taip pat tarpininkauja tarp verslo, investicinių fondų, akceleratorių bei valdžios institucijų.¹¹⁸

Institucija atlieka šias funkcijas ekonominėje diplomatijoje:

- Skelbia naujienas apie startuolių ekosistemą, teikia duomenų bazę.
- Organizuoja startuolių renginius, seminarus, dirbtuves.
- Konsultuoja, pataria startuoliams.¹¹⁹

Ši institucija yra gana maža ir turi 8 darbuotojus, kur vienas jų yra atsakingas už Užsienio startuolius.¹²⁰

Keliauk Lietuvoje

Keliauk Lietuvoje yra atskaitinga institucija Ekonomikos ir Inovacijų ministerijai.¹²¹

Ši institucija yra nacionalinė turizmo skatinimo agentūra, kuri dirba tiek su vietiniu, tiek su atvykstamuoju turizmu.¹²²

Šios institucijos funkcijos, ekonominės diplomatijos srityje:

- Skatinti atvykstamąjį turizmą.
- Padėti turizmo verslui plėsti paslaugų ir klientų skaičių.
- Pristatyti Lietuvą ir jos turistinius privalumus pasaulyje.¹²³

¹¹⁶ „Mūsų komanda | Investuok Lietuvoje“, žiūrėta 2024 m. gegužės 5 d., <https://investlithuania.com/lt/musu-komanda/>.

¹¹⁷ „Investuok-Lietuvoje-istatai.pdf“.

¹¹⁸ „Startup Lithuania - Lithuanian startups, Innovations in Lithuania, Tech in Lithuania, Co-creator Grant Startup, Create startup in Lithuania“, žiūrėta 2024 m. gegužės 13 d., <https://www.startuplithuania.com/>.

¹¹⁹ „Startup Lithuania - Lithuanian startups, Innovations in Lithuania, Tech in Lithuania, Co-creator Grant Startup, Create startup in Lithuania“.

¹²⁰ „Contact Us - Startup Lithuania - We Know Everyone in the Ecosystem“, *Startup Lithuania* (blog), žiūrėta 2024 m. gegužės 13 d., <https://www.startuplithuania.com/contact-us/>.

¹²¹ „Viešosios įstaigos - Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija“, žiūrėta 2024 m. gegužės 15 d., <https://eimin.lrv.lt/lt/struktura-ir-kontaktai/pavaldzios-istaigos-ir-bendroves/viesosios-istaigos/>.

¹²² „Apie Keliauk Lietuvoje | Keliauk Lietuvoje“, žiūrėta 2024 m. gegužės 15 d., <https://lithuania.travel/lt/profesionalams/apie-keliauk-lietuvoje/apie-keliauk-lietuvoje-1>.

¹²³ „Apie Keliauk Lietuvoje | Keliauk Lietuvoje“.

Komercijos atšė ir prekybos atstovas

Komercijos atašė

Komercijos atašė institutas yra tiesiogiai atskaitingas Ekonomikos ir inovacijų ministerijai. Komercijos atašė yra akredituotas valstybės tarnautojas.¹²⁴

Komercijos atašė yra nustatytos šios funkcijos:

- Skatinti Lietuvos ekonomikos integraciją į pasaulio ekonomiką.
- Skatinti prekių ir paslaugų eksportą.¹²⁵
- Konsultuoti verslą dėl tinkamo įmonės pristatymo potencialiam verslo partneriui.
- Vykdyti užsienio partnerių kontaktinių duomenų paiešką (iki penkių kontaktų).¹²⁶
- Ieškoti naujų nišų Lietuviškoms prekėms ir paslaugoms.
- Skatinti tiesiogines užsienio investicijas.
- Skatinti atvykstantįjį turizmą.
- Ginti Lietuvos įmonių interesus.¹²⁷

Šiuo metu Lietuva turi 26 komercijos atašė, 18-oje valstybių ir dvejose organizacijose (ES ir EBPO).¹²⁸

Prekybos atstovas

Prekybos atstovas veikia tokioje pačioje srityje, bei realiai atlieka tas pačias funkcijas kaip ir komercijos atašė.¹²⁹

Šiuo metu Lietuva turi vieną prekybos atstavą Taipėjuje.¹³⁰

¹²⁴ „Komercijos atašė ir prekybos atstovai - Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija“, žiūrėta 2024 m. gegužės 15 d., <https://eimin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/eksportas/komercijos-atase-ir-prekybos-atstovai/>.

¹²⁵ „Komercijos atašė ir prekybos atstovai - Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija“.

¹²⁶ „Komercijos Atašė Pagalba Eksportuotojams“, Inovacijų Agentūra, žiūrėta 2024 m. gegužės 15 d., <https://inovacijuagentura.lt/eksportuok/eksportuok/komercijos-atase-pagalba-eksportuotojams.html?lang=lt>.

¹²⁷ „Komercijos atašė ir prekybos atstovai - Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija“.

¹²⁸ „Atašė ir prekybos atstovai - Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija“, žiūrėta 2024 m. gegužės 7 d., <https://eimin.lrv.lt/lt/struktura-ir-kontaktai/atase-ir-prekybos-atstovai/>.

¹²⁹ „Prekybos atstovas Lietuvos Respublikos prekybos atstovybėje Taipėjuje (karjeros valstybės tarnautojas) - Darbas valstybės tarnyboje | LR Valstybė“, žiūrėta 2024 m. gegužės 7 d., <https://www.lrvalstybe.lt/darbas-valstybes-tarnyboje/prekybos-atstovas-lietuvos-respublikos-prekybos-atstovybeje-taipejuje-23243>.

¹³⁰ „Atašė ir prekybos atstovai - Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija“.

Žemės ūkio ministerija

Žemės ūkio ministerija yra vykdomosios valdžios institucija, kurios veikla apima tokias sritis kaip: žemės, maisto, žuvininkystės ūkio, kaimo plėtros, žemės tvarkymo, žemės reformos, žemėtvarkos, veterinarijos.¹³¹

Šios ministerijos funkcijos ekonominėje diplomatijoje:

- Padėti maisto pramonės įmonėms įsitvirtinti jau atvertose eksporto rinkose.
- Atverti naujas perspektyvias rinkas ar nišas lietuviškos produkcijos realizavimui.
- Kurti teigiamą lietuviškų produktų įvaizdį užsienio šalyse;
- Padidinti žemės ūkio ir maisto produktų eksporto apimtis bei išplėsti išvežamų produktų spektrą.¹³²

Litfood

Litfood yra nepelno siekianti, valstybinė institucija, kuri skatina maisto produktų ir gėrimų eksportą. Ši institucija yra tiesiogiai atskaitinga Lietuvos Žemės ūkio ministerijai.¹³³

Litfood funkcijos:

- Padėti maisto pramonės įmonėms įsitvirtinti jau atvertose eksporto rinkose, skatinant aukštesnės pridėtinės vertės lietuviškų žemės ūkio ir maisto eksportą.
- Padėti atverti naujas rinkas.
- Analizuoti eksporto rinkas.
- Dalyvauti parodose, organizuoti verslo misijas, organizuoti renginius eksportuotojams.
- Ieškoti partnerių bei konsultuoti įmones.¹³⁴

Žemės ūkio atašė

Žemės ūkio atašė yra tiesiogiai atskaitingi Lietuvos Žemės ūkio ministerijai ir Lietuvos Respublikos diplomatinės atstovybės vadovui. Šios srities atašė yra atsakingas už dvišalio valstybinio ir ekonominio bendradarbiavimo ryšių palaikymą

¹³¹ „Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija“, žiūrėta 2024 m. gegužės 15 d., <https://www.vle.lt/straipsnis/lietuvos-respublikos-zemes-ukio-ministerija/>.

¹³² „Tarptautinis bendradarbiavimas ir eksporto skatinimas - Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija“, žiūrėta 2024 m. gegužės 6 d., <https://zum.lrv.lt/lt/tarptautinis-bendradarbiavimas-ir-eksporto-skatinimas/>.

¹³³ „Apie mus | Eksporto galimybės | LitFood Export“, žiūrėta 2024 m. gegužės 6 d., <https://export.litfood.lt/apie-mus/>.

¹³⁴ „Apie mus | Eksporto galimybės | LitFood Export“.

tarp Lietuvos Respublikos ir valstybės, kurioje reziduoja žemės ūkio ministerijos valdymo srities klausimais.¹³⁵

Žemės ūkio atašė funkcijos ekonominėje diplomatinėje:

- Padėti organizuoti LR institucijų atstovų vizitus.
- Atstovauti LR pozicijoms ir institucijoms.
- Bendradarbiauti ir plėtoti ryšius su tarptautinėmis organizacijomis bei jų atstovais.
- Pagal kompetenciją teikia suderintą su ministerija informaciją valstybės, kurioje reziduoja, interesuotoms institucijoms, įmonėms ir asmenims apie Lietuvos žemės ūkį, kaimo plėtrą bei kitus klausimus.
- Spręsti įvairius dvišalius bendradarbiavimo klausimus, žemės ir maisto ūkio, kaimo plėtros srityse, siekiant užtikrinti sklandų bendradarbiavimą tarp abiejų šalių institucijų ir ūkio veiklos subjektų.¹³⁶

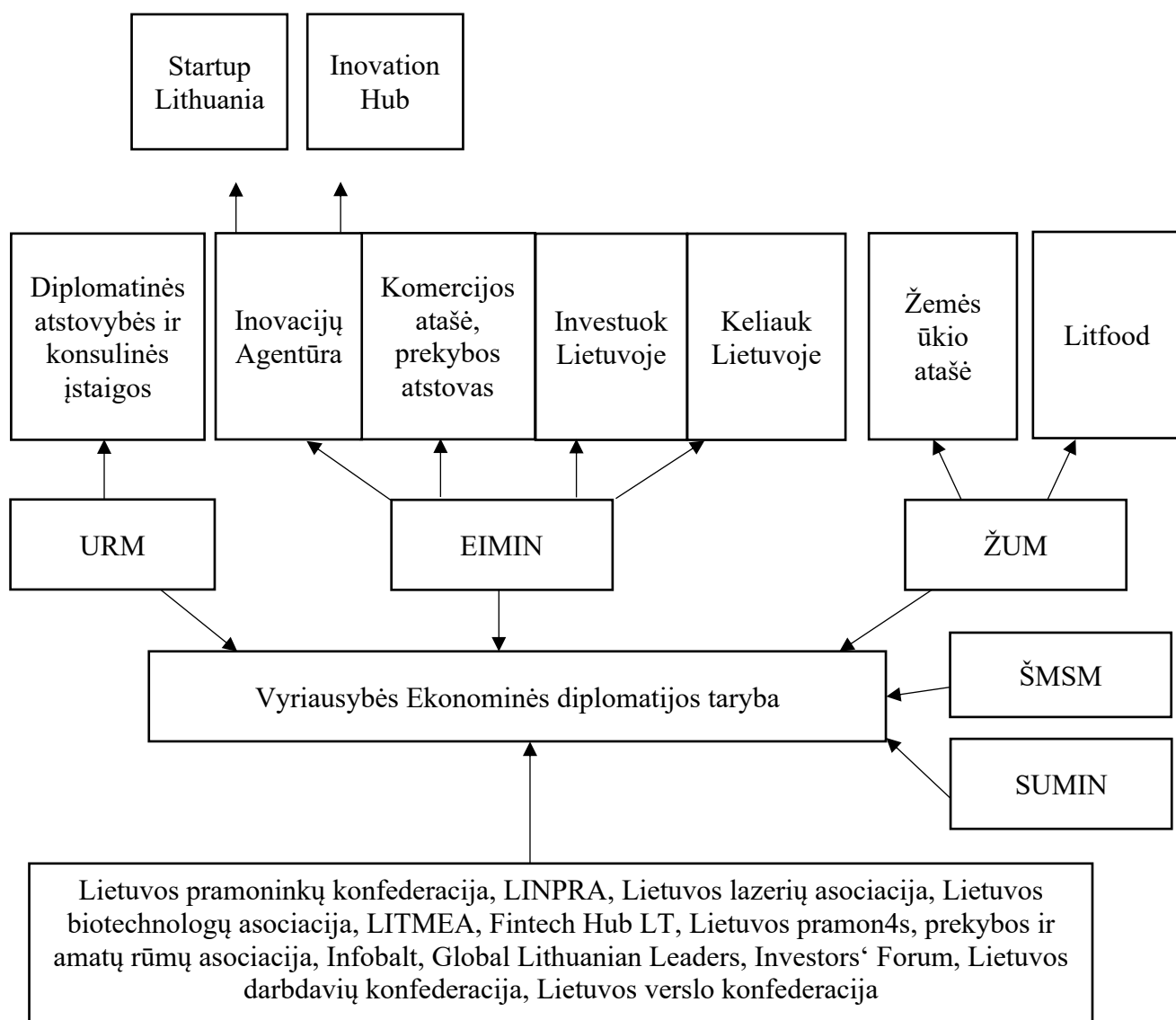
Šiuo metu Lietuva turi vieną Žemės ūkio atašė Europos Sąjungoje ir penkis atašė skirtingose Lietuvos ambasadose užsienyje.¹³⁷

¹³⁵ „Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija-Specialieji atašė LR žemės ūkio atašė LR diplomatinėje atstovybėje VFR (karjeros valstybės tarnautojas)“, žiūrėta 2024 m. gegužės 12 d., <https://portalas.vtd.lt/lt/specialieji-atase-lr-zemes-ukio-atase-lr-diplomatineje-atstovybeje-vfr-karjeros-valstybes-tarnautojas-322;56762.html>.

¹³⁶ „Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija-Specialieji atašė LR žemės ūkio atašė LR diplomatinėje atstovybėje VFR (karjeros valstybės tarnautojas)“.

¹³⁷ „Specialieji atašė - Žemės ūkio ministerija | LR Valstybė“, žiūrėta 2024 m. gegužės 12 d., <https://www.lrvalstybe.lt/index.php/kontaktai/specialieji-atase-5>.

Lietuvos ekonominės diplomatijos institucijų schema

Šaltinis: Lentelė parengta darbo autorės

Latvijas ekonominės diplomatijos struktūra

Užsienio reikalų ministerija

Latvijas Užsienio reikalų ministerija, savo metinėje ataskaitoje įvardijo, jog siekiant įgyvendinti šalies užsienio politika, bus koncentruojamasi į tris sritis, kur viena iš jų yra „ekonomikos augimo ir atsparumo stiprinimas, ES pasaulinio konkurencingumo ir įtakos didinimas.“

Užsienio reikalų ministerijos funkcijos ekonomikos diplomatijoje:

- Diversifikuoti prekybos rinkas.¹³⁸

¹³⁸ „download.pdf“, žiūrėta 2024 m. gegužės 8 d., <https://www.mfa.gov.lv/en/media/11913/download?attachment>.

- Aktyviai bendradarbiauti su verlos subjektais ir asociacijomis, siekiant nustatyti problemas bei prioritetus.
- Skatinti Latvijos įmonių įsiliejimą į užsienio rinkas.
- Rengti įvairius mokymus bei seminarus įvairiomis temomis, apie įvairias šalis ar regionus.
- Teikti konsultacijas ir pagalbą valstybės įmonėms.¹³⁹

Latvijos diplomatinės atstovybės ir konsulatinės įstaigos

Latvijoje diplomatinės atstovybės ir konsulatinės įstaigos yra tiesiogiai atskaitingos Užsienio reikalų ministerijai.¹⁴⁰ Per 2023 metus, ambasados turėjo 97 regioninius vizitus, 413 dvišalius, ekonominės tematis, susitikimus bei suorganizavo ir aplankė 174 renginius, kurie buvo naudingi Latvijos ekonominiams tikslams.¹⁴¹

Remianti diplomatinės ir konsulinės tarnybos įstatymu, abiejų šių institucijų funkcijos yra apibrėžiamos vienodai:¹⁴²

- Atstovauti Latvijos verslo interesus užsienyje.¹⁴³
- Skatinti prekybą.
- Skatinti investicijas.¹⁴⁴
- Skatinti turizmą.
- Skatinti susisiekimą tarp valstybių.¹⁴⁵

Konsulatinėms institucijoms nėra išskiriamos atskiros funkcijos.¹⁴⁶

Šalis turi ambasadas 38 valstybėse bei 7-iose organizacijose. Latvija turi vieną konsulatinę įstaigą, vienoje valstybėje.¹⁴⁷

¹³⁹ „download.pdf“.

¹⁴⁰ „am_struktura2023_eng.jpg (3840×2844)“, žiūrėta 2024 m. gegužės 8 d., https://www.mfa.gov.lv/sites/mfa/files/media_file/am_struktura2023_eng.jpg.

¹⁴¹ „The Foreign Economic Policy Coordination Council agrees on joint lines of action for economic recovery“, žiūrėta 2024 m. gegužės 8 d., <https://www.mfa.gov.lv/en/article/foreign-economic-policy-coordination-council-agrees-joint-lines-action-economic-recovery>.

¹⁴² „Diplomātiskā un konsulārā dienesta likums“, LIKUMI.LV, žiūrėta 2024 m. gegužės 15 d., <https://likumi.lv/doc.php?id=37188>.

¹⁴³ „Diplomātiskā un konsulārā dienesta likums“.

¹⁴⁴ LR vēstniecība Somijas Republikā, „Business relations“, žiūrėta 2024 m. gegužės 15 d., <https://www2.mfa.gov.lv/en/helsinki/business-relations>.

¹⁴⁵ LR vēstniecība Ķīnas Tautas Republikā, „Bilateral Cooperation“, žiūrėta 2024 m. gegužės 15 d., <https://www2.mfa.gov.lv/en/china/bilateral-cooperation>.

¹⁴⁶ „Diplomatic and Consular Service Law (with Amendments to 30.09.2021.) | Valsts Valodas Centrs“, žiūrėta 2024 m. gegužės 15 d., <https://www.vvc.gov.lv/en/laws-and-regulations-republic-latvia-english/diplomatic-and-consular-service-law-amendments-30092021>.

¹⁴⁷ „Latvia’s Embassies and Consulates | Ārlietu Ministrija“, žiūrėta 2024 m. gegužės 8 d., <https://www.mfa.gov.lv/en/latvias-embassies-and-consulates>.

4.2.2 Užsienio ekonominės politikos koordinavimo taryba

Užsienio reikalų ministerija valdo Užsienio ekonominės politikos koordinavimo tarnybą.¹⁴⁸ Ši taryba buvo įsteigta 2012 metais, Latvijos Respublikos Vyriausybės.

Šios tarybos funkcijos:

- Skatinti eksportą.
- Skatinti investicijas.
- Sudaryti eksporto ir investicijų strategiją.
- Skatinti bendradarbiavimą tarp valstybės ir verslo subjektų.¹⁴⁹

Ši taryba susideda iš Ekonomikos, Transporto ir Agrokultūros ministrų, prezidento ir ministro pirmininko patarėjų užsienio ir ekonomikos klausimais. Taip pat atstovais iš Investicijų ir plėtros Agneturos, Latvijos prekybos ir pramonės rūmų bei Latvijos darbdavių konfederacijos. Užsienio ekonominės politikos koordinavimo tarnyba susitinka du kartus per metus.¹⁵⁰

Ekonomikos ministerija

Latvijos Ekonomikos ministerija aktyviai dirba ekonominėje diplomatijoje ir kartu su Investicijų ir plėtros agnetūra atlieka reikšmingą rolę tame.¹⁵¹

Ekonomikos ministerijos funkcijos ekonominėje diplomatijoje:

- Pritraukti tiesiogines užsienio investicijas.
- Formuoti tiesioginių užsienio investicijų strategiją.¹⁵²
- Atstovauti Latvijos ekonominės diplomatijos interesus tarptautinėse organizacijose.
- Formuoti tiesioginių užsienio investicijų pritraukimo planus bei strategiją.¹⁵³
- Didinti turizmo pramonės eksportą.¹⁵⁴

¹⁴⁸ „download.pdf“.

¹⁴⁹ „The Foreign Economic Policy Coordination Council agrees on joint lines of action for economic recovery“.

¹⁵⁰ „The Foreign Economic Policy Coordination Council agrees on joint lines of action for economic recovery“.

¹⁵¹ „Investments | Ekonomikas Ministrija“, žiūrėta 2024 m. gegužės 11 d., <https://www.em.gov.lv/en/investments>.

¹⁵² „Investments | Ekonomikas Ministrija“.

¹⁵³ „Investments | Ekonomikas Ministrija“.

¹⁵⁴ „Tourism to Be Export-Oriented | Ekonomikas Ministrija“, žiūrėta 2024 m. gegužės 15 d., <https://www.em.gov.lv/en/article/tourism-be-export-oriented>.

Investicijų ir plėtros agentūra

Investicijų ir plėtros agentūra yra tiesiogiai pavaldi Latvijos Ekonomikos ministerijai. Ši agentūra buvo įkurta 1993 metais, o 2016 metais ši Agentūra buvo sujungta su Latvijos turizmo plėtros agentūra, siekiant efektyvinti turizmo sektoriaus valdymą.¹⁵⁵

Investicijų ir plėtros agentūros funkcijos:

- Pritraukti tiesiogines užsienio investicijas.¹⁵⁶
- Skatinti eksporto augimą.
- Vykdyti prekybos misijas
- Dakvauti parodose, didinant Latvijos produktų ir paslaugų žinomumą, bei ieškant potencialių partnerių.
- Rengti eksporto dirbtuves verslams.
- Padėti rasti verslams bendradarbiavimo partnerius.
- Rengti verslo subjektų susitikimus užsienyje.
- Skatinti turizmo produktų plėtrą ir konkurencingumą.
- Populiarinti Latviją kaip patrauklią kelionių kryptį.
- Didinti Latvijos startuolių žinomumą užsienyje.
- Dalyvauti startuolių parodose.
- Suteikti start-up viza startuliams, kurie nėra iš Europos Sąjungos.¹⁵⁷

Investicijų ir plėtros agentūra taip pat turi 21 atstovų užsienyje, kurie yra 19-oje valstybių.¹⁵⁸

Investuok į Latviją

Investuok į Latviją yra atskaitinga Investicijų ir plėtros agentūra. Šios dvi įstaigos dalinasi užsienio atstovybėmis, kurios padeda abiems institucijoms.¹⁵⁹

Investuo į Latviją funkcijos:

- Pritraukti tiesiogines užsienio investicijas į Latviją.
- Konsultuoti ir dalyvauti investicinių projektų procese nuo projekto pradžios iki įgyvendinimo.¹⁶⁰

¹⁵⁵ {Citation}

¹⁵⁶ „Areas of Activity | Latvijas Investīciju Un Attīstības Aģentūra“, žiūrėta 2024 m. gegužės 9 d., <https://www.liaa.gov.lv/en/about-us/areas-activity>.

¹⁵⁷ „Areas of Activity | Latvijas Investīciju Un Attīstības Aģentūra“.

¹⁵⁸ „LIAA Representative Offices Abroad | Latvijas Investīciju Un Attīstības Aģentūra“, žiūrėta 2024 m. gegužės 9 d., <https://www.liaa.gov.lv/en/liaa-representative-offices-abroad>.

¹⁵⁹ „Invest in Latvia | Investment and Development Agency of Latvia“, žiūrėta 2024 m. gegužės 11 d., <https://www.liaa.gov.lv/en/invest-latvia>.

¹⁶⁰ „Invest in Latvia | Investment and Development Agency of Latvia“.

- Konsultuoti užsienio kapitalo įmones jau pasirinkusias Latviją.¹⁶¹
- Startegiškai dirbti su šiais sektoriais: transportas ir logistika, inžinerija ir metalo apdirbimas, Informacijos ir komunikacijos technologijos ir išmanusis miestas, biomedicina, medicinos technologijos ir farmacija, žinioms imli bioekonomika, išmani energija ir mobilumas, fotonika, išmaniosios medžiagos, technologijos ir inžinerija.¹⁶²
- Skatinti vietos valdžios institucijų bendradarbiavimą su mokslo įstaigomis investicijų pritraukimo srityje.¹⁶³

Startup Latvija

Startup Latvija yra dalis Latvijos Inovacijų ir plėtros agentūros, Startuolių palaikymo skyriui.¹⁶⁴

Šios institucijos funkcijos:

- Pritraukti startuolius iš užsienio.¹⁶⁵
- Rengti įvairius renginius.
- Tiekti informaciją startuoliams.
- Šviesti startuolius.¹⁶⁶

Žemės ūkio ministerija

Latvijos Žemės ūkio ministerija yra pagrindinė valstybės institucija, kuri yra atsakinga už žemės ūkio, maisto, miškininkystės bei žuvininkystės sektorius. Ministerija formuoja ir įgyvendina strategijas šiose sektoriuose.¹⁶⁷

Žemės ūkio ministerija, ekonominėje diplomatijoje, atlieka šias funkcijas:

- Skatinti bioekonomikos eksportą.¹⁶⁸
- Kurti užsienio prekybos politiką.¹⁶⁹

¹⁶¹ „Contacts | Invest in Latvia“, žiūrėta 2024 m. gegužės 11 d., <https://investinlatvia.org/en/contacts>.

¹⁶² „Contacts | Invest in Latvia“.

¹⁶³ „Contacts | Invest in Latvia“.

¹⁶⁴ „More than 4M EUR Invested into Local Startup Ecosystem by Latvian Government in 2023 | Latvijas Investīciju Un Attīstības Aģentūra“, žiūrėta 2024 m. gegužės 13 d., <https://www.liaa.gov.lv/en/article/more-4m-eur-invested-local-startup-ecosystem-latvian-government-2023>.

¹⁶⁵ „Why Latvia“, Startup Latvia, žiūrėta 2024 m. gegužės 13 d., <https://startuplatvia.eu/why-latvia>.

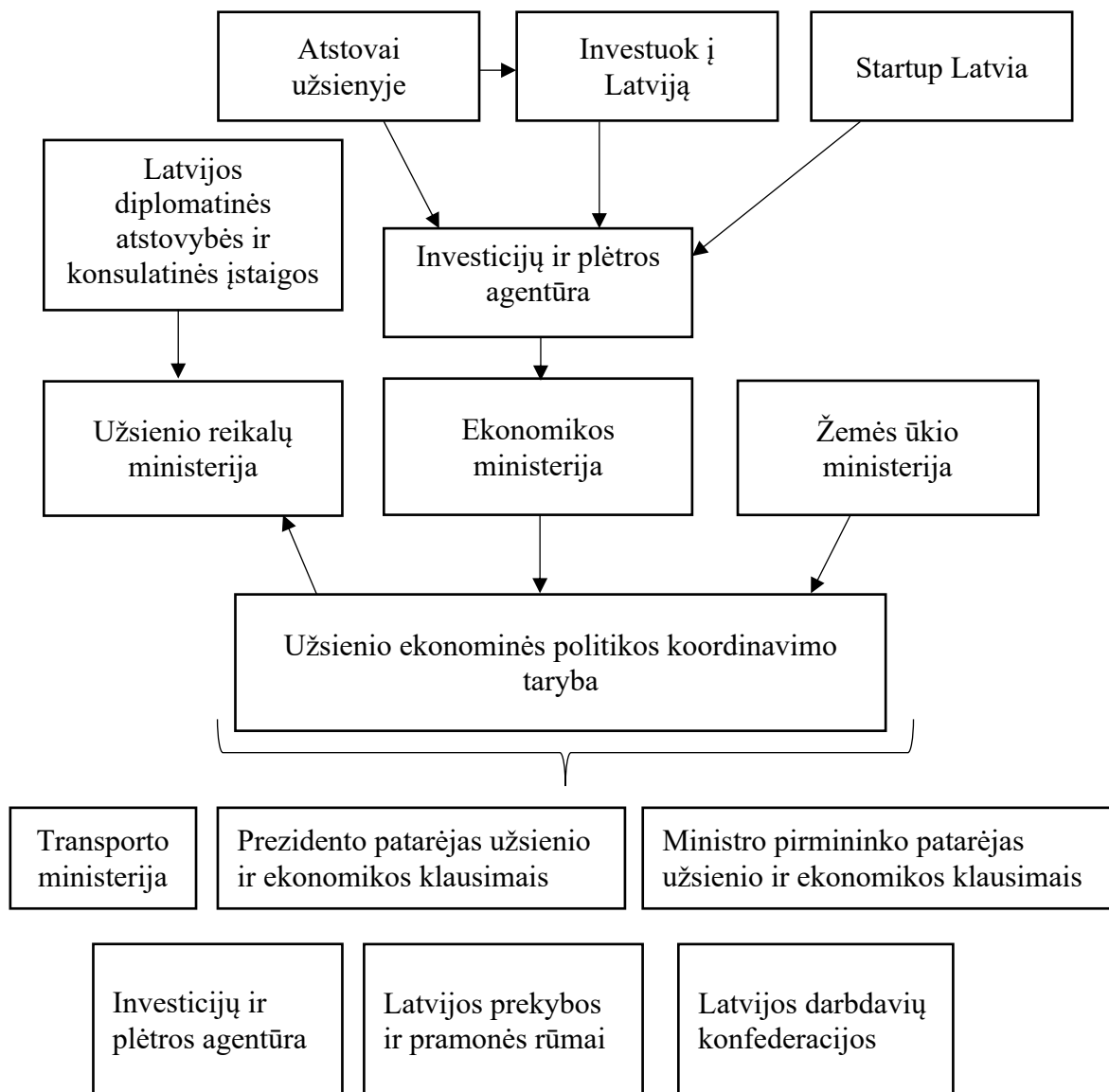
¹⁶⁶ „More than 4M EUR Invested into Local Startup Ecosystem by Latvian Government in 2023 | Latvijas Investīciju Un Attīstības Aģentūra“.

¹⁶⁷ „About us | Ministry of Agriculture of the Republic of Latvia“, žiūrėta 2024 m. gegužės 11 d., <https://www.zm.gov.lv/en/about-us>.

¹⁶⁸ „download.pdf“, žiūrėta 2024 m. gegužės 15 d., <https://www.zm.gov.lv/en/media/8049/download?attachment>.

¹⁶⁹ „About Us | Ministry of Agriculture of the Republic of Latvia“, žiūrėta 2024 m. gegužės 15 d., <https://www.zm.gov.lv/en/about-us>.

Latvijas ekonominės diplomatijos struktūros schema

Šaltinis: Lentelė parengta darbo autorės

Estijos ekonominės diplomatijos struktūra

Užsienio reikalų ministerija

Estijos užsienio reikalų ministerija įvardija daug veiklos krypčių, susijusių su užsienio politika.¹⁷⁰

Užsienio reikalų ministerijos funkcijos ekonominėje diplomatijoje:

- Skatinti užsienio ekonomiką ir prekybą

¹⁷⁰ „Estonian Ministry of Foreign Affairs | Välisministeerium“, žiūrėta 2024 m. gegužės 15 d., <https://vm.ee/en>.

- Diversifikuoti prekybos rinką, prekybos partneriais, kurie yra svarbūs Europos sąjungai, tokiais kaip JAV, rytų partneriai, vakarų balkanai.¹⁷¹
- Skatinti verslo diplomatiją.
- Teikti bendras apžvalgas apie tikslinės šalies verslo aplinką.
- Teikti konsultavimą apie užsienio rinkas. bei suteikia pirminį konsultavimą.
- Padėti partnerių užsienyje paieškoje.
- Organizuoti verslo misijas.
- Organizuoti seminarus.
- Ginti Estijos įmonių teisinius interesus, kuomet jos susiduria su problemomis kitose valstybėse.¹⁷²

Estijos diplomatinės atstovybės ir konsulinės įstaigos

Diplomatinės atstovybės

Diplomatinė pareigybė yra pareigybė Užsienio reikalų ministerijoje.

Diplomatinų atstovybių funkcijos ekonominėje diplomatijoje:

- Skatinti eksportą.
- Skatinti tiesiogines investicijas.
- Skatinti turizmą.¹⁷³
- Skatinti geresnius ekonominius santykius.¹⁷⁴
- Atstovauti Estijos verslo interesus.
- Rinkti ir analizuoti valstybės, kurioje reziduojama ekonominę informaciją.
- Teikti rekomendacijas Estijos įmonėms.¹⁷⁵

Šiuo metu Estija turi ambasadas 38 valstybėse.¹⁷⁶

Konsulinės įstaigos

Konsulinės įstaigos funkcijos:

¹⁷¹ „Foreign economic policy | Vālisministeerium“, žiūrėta 2024 m. gegužės 12 d., <https://vm.ee/en/foreign-economics-development-cooperation/foreign-economics-and-trade>.

¹⁷² „Business Diplomacy | Vālisministeerium“, žiūrėta 2024 m. gegužės 12 d., <https://vm.ee/en/activity/business-diplomacy/how-launch-business-activities-foreign-country>.

¹⁷³ „Estonians in the USA – Washington“, žiūrėta 2024 m. gegužės 15 d., <https://washington.mfa.ee/estonians-in-the-usa/>.

¹⁷⁴ {Citation}

¹⁷⁵ {Citation}

¹⁷⁶ „Estonian Representations around the World | Vālisministeerium“, žiūrėta 2024 m. gegužės 12 d., <https://vm.ee/en/consular-visa-and-travel-information/estonian-representations-around-world>.

- Skatinti turizmą, teikiant vizas.¹⁷⁷

Šiuo metu Estija turi ambasadas 38 valstybėse, bei dvi konsulatines įstaigas JAV.¹⁷⁸

Ekonomikos reikalų ir susisieikimo ministerija

Ekonomikos reikalų ir susisieikimo ministerija siekia didinti Estijos įmonių konkurencingumą taip skatinant valstybės žmonių gerovę.

Ekonomikos ir inovacijų ministerijos funkcijos, ekonominėje diplomatijoje:

- Skatinti eksportą.
- Skatinti tiesiogines užsienio investicijas.¹⁷⁹
- Foruomti prekybos politiką.
- Dalyvauti tarptautinių institucijų veikloje.
- Koordinuoti bendrą užsienio prekybos politiką.
- Derėtis dėl susitarimų su trečiosiomis šalimis.
- Vykdyti strateginių prekių kontrolę.¹⁸⁰
- Skatinti turizmą.¹⁸¹

Estijos verslo ir inovacijų agentūra

2022 metų sausio mėnesį, susijungus dviems buvusioms institucijoms: KredEX ir Enterprise Estonia, buvo įkurta Estijos verslo ir inovacijų agentūra.¹⁸² Ši institucija yra atskaitinga Ekonomikos reikalų ir susisieikimo ministerijai.¹⁸³

Taigi Estijos verslo ir inovacijų agentūra atlieka šias funkcijas:

- Plėtoti verslo modelius ir skatinti inovacijas.
- Didinti eksporto pajėgumus.
- Pritraukti aukštos pridėtinės vertės investicijas.
- Didinti pajamas gaunamas iš turizmo.¹⁸⁴

¹⁷⁷ „Diplomacy and the Economy. Does Estonian Diplomacy Support its Foreign Economy? - ICDS“, žiūrėta 2024 m. gegužės 15 d., <https://icds.ee/en/diplomacy-and-the-economy-does-estonian-diplomacy-support-its-foreign-economy/>.

¹⁷⁸ „Estonian Representations around the World | Vālisministeerium“.

¹⁷⁹ „Introduction of the Ministry | Majandus- Ja Kommunikatsiooniministeerium“, žiūrėta 2024 m. gegužės 15 d., <https://www.mkm.ee/en/ministry-news-and-contact/ministry-and-minister/introduction-ministry>.

¹⁸⁰ „Foreign Trade | Majandus- Ja Kommunikatsiooniministeerium“, žiūrėta 2024 m. gegužės 15 d., <https://www.mkm.ee/en/entrepreneurship-and-innovation/foreign-trade>.

¹⁸¹ „Foreign Trade | Majandus- Ja Kommunikatsiooniministeerium“.

¹⁸² „Estonian Business and Innovation Agency | KredEx“, žiūrėta 2024 m. gegužės 12 d., <https://www.kredex.ee/en/who-we-are/estonian-business-and-innovation-agency>.

¹⁸³ „Institutions of the Administrative Area | Majandus- Ja Kommunikatsiooniministeerium“, žiūrėta 2024 m. gegužės 15 d., <https://www.mkm.ee/en/institutions-administrative-area>.

¹⁸⁴ „About the Organisation“, EAS, žiūrėta 2024 m. gegužės 12 d., <https://eas.ee/en/about-the-organisation/>.

Svarbu paminėti, kad ši institucija turi atstovybes 16-oje valstybių, kur yra atstovaujami tiek Estijos investicijų, tiek eksporto interesus.¹⁸⁵

Estijos prekybos plėtros agentūra (Prekiauk su Estija)

Estijos prekybos plėtros agentūra priklauso Verslo ir inovacijų agentūrai. Ši valstybinė institucija padeda Estijos kompanijoms su eksporto strategijomis ir planais.¹⁸⁶

Estijos prekybos plėtros agentūra atlieka šias funkcijas:

- Eksporto specialistų paslaugų teikimas.
- Partnerių paieška.
- Prekybos mugės.
- Verslo misijos.
- Eksporto programos rengimas.¹⁸⁷

Estijos Investicijų Agentūra

Estijos investicijų agentūra, arba kitaip Investuok į Estiją, yra Enterprise Estonia dalis (po susijungimo Estijos verslo ir inovacijų agentūra).¹⁸⁸

Estijos Investicijų Agentūra atlieka šias funkcijas:

- Informacijos apie Estiją teikimas užsienio investuotojams.
- Investuotojų vizitų organizavimas (vietoje ir virtualiai).
- Konsultavimas ir projektų valdymas.
- Partnerių kontaktų valdymas, bendradarbiavimas su valdžios institucijomis.
- Tinkamų patalpų paieška ir pagalba investuotojams darbuotojų atrankos organizavime.
- Po projektinė pagalba investuotojams, tolimesniais klausimais ir problemomis, kurios gali kilti jau įkurus verslą Estijoje.¹⁸⁹

¹⁸⁵ „About the Organisation“.

¹⁸⁶ „Estonian Trade Development Agency — Trade with Estonia“, žiūrėta 2024 m. gegužės 12 d., <https://tradewithestonia.com/trade-development-agency/>.

¹⁸⁷ „Estonian Trade Development Agency — Trade with Estonia“.

¹⁸⁸ „Estonian Investment Agency — Invest in Estonia“, žiūrėta 2024 m. gegužės 12 d., <https://investinestonia.com/investment-agency/>.

¹⁸⁹ „Estonian Investment Agency — Invest in Estonia“.

Startup Estonia

Startup Estonia dirba tiek su Estijos, tiek su užsienio startuoliais. Ši institucija yra tiesiogiai pavaldi Estijos verslo ir inovacijų agentūrai. *Startup Estonia* misija sukurti pagrindą startuolių ekosistemai. Ši institucija, teigia, jog stipri ekonomika yra tvirtas pagrindas bet kurios šalies suverininitetui, saugumui ir bendrai gerovei. O startuoliai yra ateities ekonomikos variklis.¹⁹⁰

Pagrindinės funkcijos, kurias atlieka institucija:

- Stiprinti Estijos startuolių ekosistemą.
- Palaikyti ir rengti mokymus startuoliams.
- Šviesti vietinius investuotojus bei skatinti investicijas iš užsienio tiek į jau esamus startuolius, tiek kuriant naujus.
- Spręsti reguliacines problemas ir kliūtis.¹⁹¹

Visit Estonia

Visit Estonia yra institucija atskaitinga Estijos verslo ir inovacijų agentūrai.¹⁹²

- Skatinti turizmą.
- Skatinti Estijos turizmo produktų konkurencingumą pasaulinėje rinkoje.
- Skatinti pirmuosius apsilankymus šalyje.
- Skatinti pakartotinius apsilankymus iš artimų rikų.
- Padidinti apsilankymus ne sezono metu.
- Prailginti turistavimo trukmę.
- Išplėsti klientų bazę.¹⁹³

Žemės ūkio ir regioninės plėtros ministerija

Estijos Žemės ūkio ir regioninės plėtros ministerija dalyvauja šiose valdymo srityse: kaimo politika, žemės ūkio politika, žuvininkystės pramonė ir žuvininkystės politika, žemės ūkio produktų ir prekybos politikos planavimas ir įgyvendinimas bei daugeli kitų.¹⁹⁴

Žemės ūkio ir regioninės plėtros ministerijos funkcijos, ekonominėje diplomatijoje:

¹⁹⁰ „our story - Startup Estonia“, žiūrėta 2024 m. gegužės 12 d., <https://startupestonia.ee/about-us/our-story/>.

¹⁹¹ „SE_Whitepaper_Web-1-1.pdf“, žiūrėta 2024 m. gegužės 12 d., https://startupestonia.ee/wp-content/uploads/2023/11/SE_Whitepaper_Web-1-1.pdf.

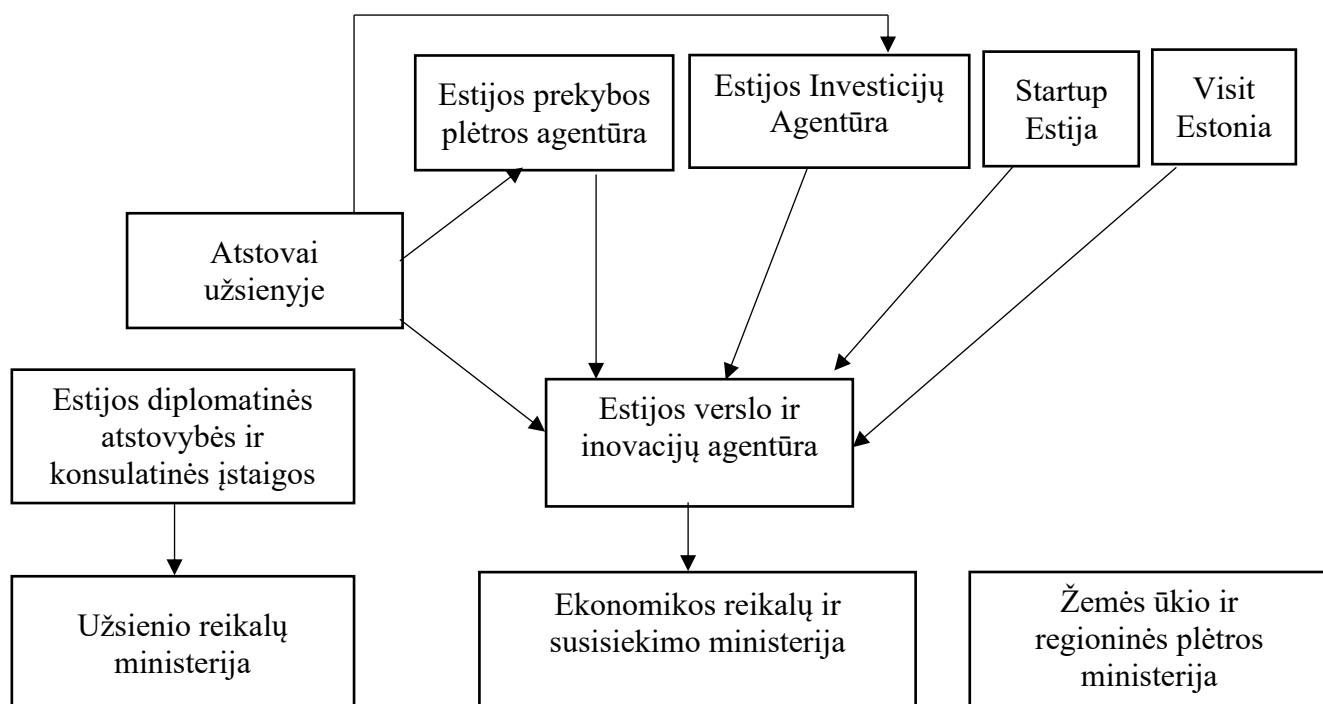
¹⁹² „Estonia — Estonia Is a Place for Independent Minds“, estonia.ee, žiūrėta 2024 m. gegužės 15 d., <https://estonia.ee>.

¹⁹³ „About Estonian Tourist Board | Visit Estonia“, [Visitestonia.com](https://www.visitestonia.com/en/forthetrade/estonian-tourist-board), žiūrėta 2024 m. gegužės 15 d., <https://www.visitestonia.com/en/forthetrade/estonian-tourist-board>.

¹⁹⁴ „Overview and Structure | Ministry of Regional Affairs and Agriculture“, žiūrėta 2024 m. gegužės 13 d., <https://www.agri.ee/en/ministry-news-and-contact/ministry-regional-affairs-and-agriculture/overview-and-structure>.

- Žemės ūkio produktų rinkos organizavimas.
- Eksporto skatinimas.¹⁹⁵
- Dvišaliu susitarimų sudarimas su kitomis valstybėmis.¹⁹⁶

Estijos ekonominės diplomatijos struktūros schema

Šaltinis: Lentelė parengta darbo autorės

Lietuvos, Latvijos, Estijos ekonominės diplomatijos struktūros bei procedūrų lyginamoji analizė

Lietuva, Latvija ir Estija pasauliniu mastu gali būti laikomos gana panašios valstybės, visos yra tame pačiame regione, turi mažą teritoriją bei demografiją. Taip pat šio tyrimo remuose, remiantis Racionalaus pasirinkimo institucionalizmo teorija, universaliai yra apibrėžiama, kad tiek Lietuva, tiek Latvija, tiek Estija siekiant spresti bendrą valstybės problemą, siekį skatinti eksportą bei tiesiogines užsienio investicijas, pasirenka ekonominės diplomatijos instituciją kaip įrankį.¹⁹⁷ Todėl šioje darbo dalyje bus nagrinėjama ekonominės diplomatijos institucijos struktūra bei procedūros.

¹⁹⁵ „Foreign Trade | Majandus- Ja Kommunikatsiooniministeerium“, žiūrėta 2024 m. gegužės 15 d., <https://www.mkm.ee/en/entrepreneurship-and-innovation/foreign-trade>.

¹⁹⁶ „Foreign Agreements | Ministry of Regional Affairs and Agriculture“, žiūrėta 2024 m. gegužės 15 d., <https://www.agri.ee/en/ministry-news-and-contact/ministry-regional-affairs-and-agriculture/foreign-agreements>.

¹⁹⁷ van Hees, „Explaining Institutions“.

Lietuvos, Latvijos, Estijos ekonominės diplomatijos institucinės struktūros lyginimas

Remiantis Racionalaus pasirinkimo institucionalismo teorija, ekonominė diplomatija, kaip institucija, sprendžianti eksporto didinimo ir investicijų pritraukimo problemą, yra sudaryta iš struktūros.¹⁹⁸ Struktūros veikėjai, šio tyrimo atveju, kitos valstyvinės institucijos, apriboja individus veikti tam tikrose rėmose, pagal apibrėžtas veiklso taisykles. Žemiau yra pateikiama lentelė, parodanti bendrą visų trijų Baltijos valstybių ekonominės diplomatijos struktūrą.

Lietuva	Latvija	Estija
Užsienio reikalų ministerija	Užsienio reikalų ministerija	Užsienio reikalų ministerija
Diplomatinės atstovybės ir konsultinės įstaigos	Diplomatinės atstovybės ir konsultinės įstaigos	Diplomatinės atstovybės ir konsultinės įstaigos
Užsienio ekonominės politikos koordinavimo taryba	Ekonominės diplomatijos taryba	Nėra
Ekonomikos ir inovacijų ministerija	Ekonomikos ministerija	Ekonomikos reikalų ir susisiekimo ministerija
Nėra	Investicijų ir plėtros agentūra	Verslo ir inovacijų agentūra
Inovacijų agentūra	Nėra	Estijos prekybos agentūra
Investuok Lietuvoje	Investuok į Latviją	Estijos investicijų agentūra
Startup Lithuania	Startup Latvia	Startup Estonia
Keliauk Lietuvoje	Nėra	Visit Estonia
Komercijos atašė	Inovacijų ir plėtros agentūros ekonominės atstovybės	Atstovybės užsienyje
Žemės ūkio ministerija	Žemės ūkio ministerija	Žemės ūkio ir regioninės plėtros ministerija
LitFood	Nėra	Nėra
Žemės ūkio atašė	Nėra	Nėra

Šaltinis: Lentelė parengta darbo autorės

¹⁹⁸ van Hees.

Lietuva iš visų Baltijos valstybių turi daugiausiai valstybinių institucijų (12), kurios yra susijusios su ekonomine diplomatija. Latvija turi mažiausiai institucijų- 9, o Estija turi 10 valstybinių institucijų, kurios sudaro ekonominės diplomatijos struktūrą. Nepaisant institucinių tam tikrų skirtumų, galima pastebėti bendrą tendenciją, jog kaip ir diktuoja pačios ekonominės diplomatijos teorija, visų valstybių ekonominėje diplomatijoje ryškų vaidmenį atlieka Užsienio reikalų ministerijos, kurioms, visų valstybių atvejais, yra pavaldžios diplomatinės atstovybės ir konsultinės įstaigos.¹⁹⁹ Lietuva turi ambasadas 97 valstybėse, Latvija 38 valstybėse, Estija taip pat turi atstovybes 38 valstybėse. Galima stebėti, jog Lietuvos ambasadų tinklas yra žymiai platesnis. Kalbant apie konsultines įstaigas, Lietuva turi 11, Latvija turi 1, Estija turi 2.²⁰⁰

Svarbu paminėti, kad tiek Lietuva, tiek Latvija turi panašias vyriausybines įstaigastarybas, ekonominės diplomatijos klausimams spręsti bei formuoti. Lietuvos tarybą susideda iš žymiai daugiau subjektų nei Latvijos.²⁰¹ Estija tokios institucijos neturi.

Taip pat Baltijos valstybėse yra labai svarbi ir Ekonomikos ministerija, kuri visų valstybių atveju, turi sau pavaldžias institucijas. Tačiau net jei institucijos gana panašios, pavyzdžiui tos, kurios atsakingos už tiesioginių užsienio investicijų pritraukimą ir startuolių ekosistemą, jų priklausomybės skiriasi. Lietuvoje visos Ekonomikos ir Inovacijų ministerijos institucijos (komercijos atašė, prekybos atstovas, Investuok Lietuvoje, Inovacijų agentūra) yra veikiančios autonomiškai viena nuo kitos ir atskaitingos ministerijai.²⁰² Inovacijų agentūrai priklauso Startup Lithuania ir atstovybė JAV „*Innovation Hub*“. Tuo tarpu Latvijoje, Ekonomikos ministerijai tiesiogiai priklauso Investicijų ir plėtros agentūra, kuriai pavaldūs yra atstovai užsienyje, Investuok į Latviją ir *Startup Latvia*. Estijoje yra labai panaši situacija, kur Ekonomikos reikalų ir susisiekiimo ministerijai priklauso Estijos verslo ir inovacijų agentūrai, kuriai priklauso užsienio atstovybės, Estijos prekybos ir plėtros agentūra, Estijos investicijų agentūra bei Startup Estonia. Svarbu paminėti, kad ne taip kaip Latvija ir Estija, Lietuva turi komercijos atašė 26 komercijos atašė, 18-oje valstybių ir dvejose organizacijose (ES ir EBPO). Tačiau Latvijos ir Estijos agentūros turi atstovus užsienyje, kurie padeda tiek su investicijomis, tiek su eksporto skatinimu. Latvija turi 21 atstovų užsienyje, kurie yra 19-

¹⁹⁹ „Lietuvos ir užsienio atstovybės, garbės konsulai | Institucija | Ministerija | Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija“, žiūrėta 2024 m. gegužės 15 d., <https://www.urm.lt/lt/embasycontacts/listing/category.2>.

²⁰⁰ „Estonian Representations around the World | Välisministeerium“.

²⁰¹ „Ekonominės diplomatijos tarybos veikla | Ekonominė diplomatija | Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija“, žiūrėta 2024 m. gegužės 15 d., <https://www.urm.lt/default/lt/ekonomine-diplomatija/ekonominės-diplomatijos-tarybos-veikla>.

²⁰² „Viešosios įstaigos - Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija“, žiūrėta 2024 m. gegužės 15 d., <https://eimin.lrv.lt/lt/struktura-ir-kontaktai/pavaldzios-istaigos-ir-bendroves/viesosios-istaigos/>.

oje valstybių. Estija tuo metu turi atstovybes 16-oje valstybių. Kalbant apie turizmą, tiek Lietuva, Estija turi atskiras institucijas. Keliauk Lietuvoje yra tiesiogiai atskaitinga Ekonomikos ir inovacijų ministerijai, kuomet Visit Estonia yra atskaitinga Estijos verslo ir inovacijų agentūrai. Latvija nuo 2016 metų, po to kai Investicijų ir plėtros agentūra buvo sujungta su Latvijos turizmo plėtros agentūra, nebeturi atskiros institucijos. Dabar Investicijų ir plėtros agentūroje egzistuoja turizmo departamentas.²⁰³ Ir nors tarp Ekonomikos ministerijų valdomų institucijų galime rasti panašumu, kai yra nagrinėjamos Žemės ūkio ministerijų institucijas matomas ryškus skirtumas, nes tik Lietuva turi dar dvi atskiras institucijas, tai yra, Žemės ūkio atašė ir LitFood. O pačios Žemės ūkio ministerijos funkcijos tarp Baltijos valstybių yra gana panašios.

Lietuvos, Latvijos, Estijos ekonominės diplomatijos procedūros

Remiantis racionalaus pasirinkimo institucionalismo teorija, procedūrinis aspektas apima mechanizmus, kurie sistemingai paverčia individų veiksmus į konkretų rezultatą. Arba kitaip, apibrėžia darbo funkcijas, kurių rezultatas yra ekonomikos skatinimas ir tiesioginių užsienio investicijų pritraukimas.

Užsienio reikalų ministerijų procedūrų lyginimas

Lietuvos, Latvijos, Estijos užsienio ministerijos yra atsakingos už diplomatinį tinklą. Ministerijos formuoja užduotis, kontroliuoja veiklą, gauna informaciją apie užsienio valstybių ekonominę situaciją. Taip pat jos yra atsakingos už diplomatinio tinklo plėtimą arba siaurinimą bei identifikavimą tikslinių rinkų, kur ambasados ar konsulinės įstaigos turi būti.²⁰⁴ Visos ministerijos skirtingais formatais teikia informaciją apie rinkas. Latvijos Užsienio reikalų ministerija rengia mokymus bei seminarus. Tuo tarpu Estijos Užsienio reikalų ministerija įvardija, kad teikia konsultavimą apie užsienio rinkas bei užsienio šalių verslo aplinkas, taip pat, rengia seminarus. Lietuvos ir Latvijos ministerijos daug dėmesio skiria valstybės ir verslo subjektų bendradarbiavimui. Abi ministerijos vadovauja ekonominės diplomatijos taryboms, kur šių dvejų grupių atstovai susitinka. Latvijos Užsienio reikalų ministerija taip pat papildomai įvardija, jog skiria didelį dėmesį aktyviam bendradarbiavimui su verslo subjektais ir asistencijomis, siekiant išgryninti ekonominės diplomatijos problemas bei prioritetus. Taip pat Lietuvos Užsienio ministerija rengia verslo forumus, kurių tikslas skatinti verslo ryšius tarp Lietuvos ir kitų valstybių.²⁰⁵ Tiek

²⁰³ „Areas of Activity | Latvijas Investīciju Un Attīstības Aģentūra“, žiūrėta 2024 m. gegužės 15 d., <https://www.liaa.gov.lv/en/about-us/areas-activity>.

²⁰⁴ „VIII-1012 Lietuvos Respublikos diplomatinės tarnybos įstatymas“, žiūrėta 2024 m. gegužės 15 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.70992>.

²⁰⁵ Dizaino Kryptis, „ŠIAURĖS AMERIKOS LIETUVOS VERSLO FORUMAS | Naujienos“, žiūrėta 2024 m. gegužės 15 d., <https://usa.mfa.lt/usa/lt/naujienos/siaures-amerikos-lietuvos-verslo-forumas>.

Lietuva, tiek Estija įvardija, jog siekia užstikrinti įmonių interesus užsienio valstybėse. Lietuva ir Estija įvardija, kad siekia diversifikuoti rinkas ES lygiu. Latvija įvardija, jog siekia didinti Latvijos įmonių įsielejimą į užsienio rinkas. Estija įvardija, kad siekia skatinti ekonomiką ir prekybą bei skatinti verslo diplomatiją. Estija taip pat teikia aktyvią pagalbą padedant partnerių užsienyje paieškoje bei organizuojant verslo misijas.

Taigi, nors daug funkcijų sutampa, galima išskirti pagrindinius skirtumus. Lietuvos Užsienio reikalų ministerija rengia verslo misijas, Latvijos Užsienio reikalų ministerijai svarbi funkcija yra verslo ir valstybės bendradarbiavimas. O Estijos Užsienio reikalų ministerija papildomai teikia pagalbą ieškant užsienio partnerių.

Diplomatinės atstovybės ir konsultinės įstaigos

Tiek Lietuvos, tiek Latvijos, Tiek Estijos diplomatinės atstovybės ir konsultinės įstaigos yra tiesiogiai atskaitingos Užsienio reikalų ministerijai. Taip pat jų funkcijos yra gana panašios. Visų Baltijos šalių diplomatinė atstovybių ir konsultinių įstaigų funkcijos apima savo valstybių verslo subjektų interesų atstoavimą užsienyje. Taip pat visų valstybių institucijos skatina prekybą, investicijas bei turizmą. Tiek Lietuva, tiek Estija įvardija, kad diplomatinės atstovybės renka bei analizuoja ekonominės situacijos informaciją apie šalį, kurioje reziduoja. Taip pat Estijos diplomatinės atstovybės teikia rekomendacijas apie užsienio valstybės rinką įmonėms. Latvija įvardija, jog viena iš diplomatinės atstovybės funkcijų yra skatinti susisiekimą tarp valstybių. O Lietuva įvardija funkciją, kuomet yra skatinama skleisti informaciją apie Lietuvos Respublikos ekonomiką. Taigi pagrindinis funkcijų skirtumas yra tarp Lietuvos ir Latvijos.

Bendrai lyginant konsultines įstaigas, nėra pastebima didelio skirtumo tarp valstybių, kaip ir lyginant diplomatinės atstovybes, nes bendru požiūriu funkcijos yra gana panašios. Kur matomas skirtumas, tai vizų išdavimo procese. Ši funkcija prisideda prie turizmo skatinimo. Ši funkcijos ryšį su turizmu, tiesiogiai yra įvardijus tik Estija, tačiau, kadangi Lietuvos ir Latvijos konsultinės įstaigos atlieką tą pačią funkciją šią sąsają galima taikyti ir joms. Lietuvos konsultinės įstaigos išsiskiria tuom, kad nagrinėjant visų šalių įstatymus, tik Lietuvos įstatyme yra įvardijama jog jei užsienio valstybėje nėra diplomatinės atstovybės, jai gali būti pavesta pastarosios funkcijos.

Ekonominės diplomatijos tarnybos

Lietuvos ir Latvijos ekonominės diplomatijos tarnybos lygiant jų funkcijas yra labai panašios. Jos abi sutelkia valstybės ir verslo interesus, todėl skatina bendradarbiavimą ir leidžia pamatyti platesnį ekonominės diplomatijos vaizdą.

Vienintelis skirtumas yra tame, jog Lietuvos institucija teikia pasiūlymus dėl ekonominės diplomatijos strategijos formavimo sprendimų priėmėjui- Lietuvos Respublikos Vyriausybei. Tuo tarpu Latvijos Užsienio ekonominės politikos koordinavo taryba formuoja ekporto ir investicijų strategiją. Todėl turi daugiau galios.

Ekonomikos ministerijos

Lietuvos, Latvijos ir Estijos ekonomikos ministerijos taip pat yra gana panašios savo funkcijomis. Jos visos siekia skatinti eksportą, pritraukti tiesiogines užsienio investicijas, bei skatinti turizmą. Visų Baltijos valstybių ministerijos formuoja ekonominės diplomatijos strategijas savo veiklos rėmuose. Taip pat visos ministerijos įvardija dalyvavimą ir/ ar bendradarbiavimą su tarptautinėmis organizacijomis bei užsienio institucijomis. Lietuvos ekonomikos ministerija, kitaip nei kitos, išskiria, jog siekia pritraukti aukštos pridėtinės vertės investicijas. Taip pat pabrėžia susitikimus su užsienio įmonėmis. Kitas funkcijos išskirtinumas yra tai, kad Lietuva siekia išlaikyti esamas prekybines pozicijas, skatinant aukštos pridėtinės vertės prekių ir paslaugų ekporto plėtrą. Estija išskiria, jog viena iš funkcijų yra vykdyti starteginių prekių kontrolę. Latvijos funkcinis išskirtumas yra tame, jog ji ne tik formuoja strategiją, tačiau ir tiesioginių užsienio investicijų pritraukimo planus.

Inovacijų agentūra ir Estijos prekybos plėtros agentūra

Nors visos trys Baltijos valstybės turi Inovacijų agentūras, tačiau žvelgiant į funkcijas, vertėtų lyginti Lietuvoes Inovacijų agentūrą ir Estijos prekybos ir plėtros agentūrą. Tiesa, Lietuvos Inovacijų agentūros funkcijos, ekonominės diplomatijos kontekste yra gana siauros. Inovacijų agentūra skatina eksportą, bei verslo tarptautiškumą. Inovacijų agentūra labiau koncentruojasi į vietinės rinkos plėtrą. Tačiau turi ir institucinės galios, nes rengia prioritetinių eksporto sektorių strategiją.²⁰⁶ Tuo tarpu Estijos prekybos plėtros agentūra ne tik skatina eksportą, bet ir padeda įmonėms rasti partnerius, dalyvauja užsienio renginiuose ir mugėse, rengia verslo misijas bei sudaro prekybos strategiją.

Latvijos Investicijų ir plėtros agentūra ir Estijos Verslo ir inovacijų agentūra

Latvijos Investicijų ir plėtros agentūros funkcijos yra gana plačios. Ji ne tik skatina eksporto augimą, tačiau ir siekia pritraukti tiesiogines užsienio investicijas. Taip pat vykdo prekybos misijas, dalyvauja parodose, rengia eksporto dirbtuves, padeda verslui rasti partnerius užsienyje, rengia verslo verslų susitikimus užsienyje, skatina turizmą, dalyvauja startuolių parodose bei yra atasakinga už startuoliu vizos

²⁰⁶ „Paslaugos | Inovacijų Agentūra“, žiūrėta 2024 m. gegužės 15 d., <https://inovacijuagentura.lt/paslaugas-sarasas?lang=lt>.

suteikimą, individams, kurie siekia įkurti startuolį Estijoje ir yra ne iš Europos sąjungos. Svarbu paminėti, kad dalis šių funkcijų yra padalinta per Latvijos agentūros valdomas institucijas. Investicijų ir plėtros agentūra valdo tris institucijas: atstovai užsienyje, Investuok į Latviją, Startup Latvija. Estijos Verslo ir inovacijų agentūra taip pat savo funkcijas paskirsto per jai atskaitingas institucijas. Šios institucijos funkcijos apima panašias sritis kaip ir Latvijos: eksporto didinimas, investicijų pritraukimas, turizmo skatinimas. Šiuo atveju Latvijos agentūra atlieka daugiau funkcijų bei turi daugiau jai atsakingų įmonių.

Investicijų pritraukimo agentūros

Lietuvos, Latvijos, Estijos investicijų pritraukimo agentūros iš esmės atlieka tas pačias funkcijas ekonominėje diplomatijoje. Visų šalių agentūros siekia traukti tiesiogines užsienio investicijas. Visos trys Investicijų pritraukimo agentūros konsultuoja investuotojus ir teikia reikiama informaciją apie valstybę bei dalyvauja viso projekto procese. Šios institucijos organizuoja užsienio investuotojų vizitus. Taip pat Institucijos bendradarbiauja su vietos valstybinėmis institucijomis. Visos bendradarbiauja organizuojant susitikimus vizitų metu. Investuok Lietuvoje taip pat konsultuoja valstybinius veikėjus investicijų pritraukimo bei įgyvendinimo klausimais. Investuok į Latviją, skatina vietos valdžios institucijų bendradarbiavimą su mokslo įstaigomis. Investuok į Estiją, ieško tinkamų patalpų investuotojams ir padeda su žmonių samdimu.

Ryškesni skirtumą galima įžvelgti kuomet vertiname funkcijų sritis, kuriose veikia agentūros. Lietuvos funkcija tikslingai dirbti su šiomis sritimis: verslo paslaugų centrai ir IRT, gamyba, technologijomis, gyvybės mokslai. Latvijos:

transportas ir logistika, inžinerija ir metalo apdirbimas, informacijos ir komunikacijos technologijos ir išmanusis miestas, biomedicina, medicinos technologijos ir farmacija, žinioms imli bioekonomika, išmani energija ir mobilumas, fotonika, išmaniosios medžiagos, technologijos ir inžinerija. O Estijos: IT, Fintech, Industrinis R&D, maisto sektorius, verslo paslaugos.

Startuolių agentūros

Lyginant startuolių agentūrų funkcijas Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje, galima pastebėti jog daugelis funkcijų yra identiškos: užsienio startuolių pritraukimas, renginių bei seminarų organizavimas, taip pat startuolių konsultavimas bei informacijos teikimas.

Komercijos atašė ir prekybos atstovas ir užsienio atstovybės

Kaip minėta anksčiau, iš visų Baltijos valstybių tik Lietuva turi komercijos atašė ir prekybos atstovą, tačiau tiek Latvija, tiek Estija turi atstovus užsienyje. Komercijos atašė ir prekybos atstovo funkcijos apima tokias skirtis, kaip eksporto, tiesioginių užsienio investicijų, turizmo skatinimas.²⁰⁷ Taip pat šie atstovai užsienyje konsultuoja verslą, padeda rasti partnerius bei gina jo interesus užsienyje.²⁰⁸ Tuo tarpu Latvijos Inovacijų ir plėtros agnetūros ekonominės atstovybės taip pat apima tokias funkcijas kaip eksporto ir tiesioginių užsienio investicijų skatinimas.²⁰⁹ Taip pat atstovybių viena iš funkcijų yra plėtoti partnerių tinklą, kurie domisi partnerystėmis su investuotojais tiek investicijų, tiek prekybos, tiek paslaugų sferose.²¹⁰ Kalbant apie Estijos atstovybių funkcijas yra eksporto didinimas ir tiesioginių užsienio investicijų pritraukimas.²¹¹ Taigi, nors institucijos yra gana panašios, komercijos atašė ir prekybos atstovas turi daugiau funkcijų ir pačios funkcijos labiau koreliuoja su diplomatinėmis atstovybėmis, nes yra įvardijamas Lietuvos respublikos verslo subjektų interesų ginimas.

Turizmo agentūros

Lietuvos ir Estijos turizmo agentūrų pagrindinė funkcija yra skatinti turizmą. Tiesa, Estijos turizmo agentūra turi patesni funkcijų sąrašą. Agnetūra skatina Estijos turizmo produktų konkurencingumą pasaulinėje rinkoje, skatina pirmuosius apsilankymus šalyje, taip pat skatina ir pakartotinus apsilankimus turistų iš artimų rinkų. Agnetūra didina apsilankymus ne sezono metu, bei siekia prailginti turistavimo trukmę. Taip pat Turizmo agnetūra plečia klientų bazę. Tuo tarpu Lietuva padeda turizmo verslui plėsti paslaugų ir klientų skaičių bei pristato Lietuvos turistinius privalumus pasaulyje.

Žemės ūkio ministerijos

Visų Baltijos valstybių Žemės ūkio ministerijos viena iš pagrindinių funkcijų ekonominėje diplomatijoje yra eksporto skatinimas. Konkretesnes eksporto sritys įvardija Latvija ir Lietuva. Latvijos Žemės ūkio ministerijos funkcija yra skatinti bioekonomikos eksportą. Lietuvos Žemės ūkio ministerijos funkcija yra skatinti aukštesnės pridėtinės vertės lietuviškų žemės ūkio ir maisto produktų eksportą. Taip

²⁰⁷ „Komercijos atašė ir prekybos atstovai - Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija“.

²⁰⁸ „Komercijos atašė ir prekybos atstovai - Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija“.

²⁰⁹ „LIAA Economic Representation Offices Will Be Opened in Boston and Toronto | Ekonomikas Ministrija“, žiūrėta 2024 m. gegužės 15 d., <https://www.em.gov.lv/en/article/liaa-economic-representation-offices-will-be-opened-boston-and-toronto>.

²¹⁰ „Investment Services | Invest in Latvia“, žiūrėta 2024 m. gegužės 15 d., <https://investinlatvia.org/en/useful-information/investment-services>.

²¹¹ „Enterprise Estonia extends its network of foreign representative offices - EAS“, žiūrėta 2024 m. gegužės 15 d., <https://eas.ee/en/enterprise-estonia-extends-its-network-of-foreign-representative-offices/>.

pat ministerija padeda maisto pramonės įmonėms įsitvirtinti jau atvertose eksporto rinkose. Estijos ministerija konkrečiai neįvardina, kokios srities eksportas yra skatinimas. Tačiau kitos jos funkcijos yra žemės ūkio produktų rinkos organizavimas bei dvišalių susitarimų su kitomis valstybėmis sudarymas. Latvijos ministerija kuria užsienio prekybos politiką savo veiklos rėmuose. Lietuvos ministerija siekia atverti naujas rinkas lietuvišos produkcijos realizavimui, kurti teigiamą lietuviškų produktų įvaizdį užsienio šalyse. Taip pat padidinti išvežamų produktų spektra. Svarbu paminėti, kad Lietuvos Žemės ūkio ministerija valdo tokias institucijas kaip žemės ūkio atašė ir Litfood.

Išvados

Atlikus lyginamąją Lietuvos, Latvijos, Estijos ekonominės diplomatijos analizę, galima pastebėti, jog valstybės turi nemažai iš esmės vienodų institucijų, sudarančių ekonominės diplomatijos struktūrą bei atliekančių panašias funkcijas. Remiantis ekonominės diplomatijos veikėjų apibrėžimu, nestebina faktas jog labiausiai sutampa tai, kad ekonominės diplomatijos struktūroje dalyvauja ministerijos.²¹² Išties, jų struktūros nesiskiria tiek daug, kad darytų esminį poveikį. Taip pat žvelgiant į bendrą trijų Baltijos valstybių ministerijų tendenciją, galima pastebėti, jog jos dažniausiai yra atsakingos už tikslų ir ekonominės politikos strategijos, savo veiklos srityje, kurimą. Kitos įvardintos funkcijos dažniausiai yra paskirtomos per kitas atskaitingas institucijas. Apie tai kalba ir institucionalizmo teorija, kuomet yra įvardijama, jog siekiant sumažinti funkcijos kaštus yra reikalingas atskiras administracinis organas.²¹³ Tiesa, žvelgiant į atliktą Lietuvos, Latvijos, Estijos institucijų palyginimą, tai ne visada yra tiesa. Pavyzdžiui, kaip minėta anksčiau, Lietuvos Žemės ūkio ministerija turi sau pavaldžias institucijas, kur funkcijos gali būti paskirstomos, tačiau Latvijos ir Estijos Žemės ūkio ministerijos tokio atskiro administracinio organo neturi.

Diplomatinės atstovybės taip pat turi tiek Lietuva, tiek Latvija, tiek Estija. Apžvelgus jų funkcinius skirtumus, jų nerandama daug. Esminis skirtumas yra Latvijos diplomatijos funkcija ekonominėje diplomatijoje skatinti susisiekimą tarp valstybių, ko kitos Baltijos valstybių diplomatinės atstovybės neįvardija kaip savo funkcijos. Tiriant diplomatinių atstovybių ir konsulatinių institucijų kiekį, buvo pastebėta, kad Lietuva jų turi daugiausiai. Antra yra Estija, o trečia yra Latvija. Tai, kad Lietuva turi daugiausiai atstovybių, nestebintų, vertinant tai, kad ji yra didžiausia Baltijos regiono valstybė. Tačiau, Estija yra mažesnė už Latviją maždaug 1.4 karto,

²¹² „GT_2016_1_03_Pajtinka.pdf“.

²¹³ Jönsson ir Tallberg, „Institutional Theory in International Relations“.

todėl tarp atstovybių kiekio ir šalies dydžio priežastingumo daryti negalime.²¹⁴ Lyginant konsulatinės įstaigas, Lietuva taip pat daugiau dėmesio skiria joms nei kitos Baltijos valstybės. Lietuva turi daugiausiai įstaigų. Taip pat jei valstybėje nėra diplomatinės atstovybės, konsulatinė įstaiga, pavedimu, gali atlikti pastarosios funkcijas.

Toliau nagrinėjant ekonominės diplomatijos kaip institucijos struktūrą buvo pastebėta, jog Estija neturi Ekonominės diplomatijos tarybos, o nagrinėjant pastarosios funkcijų skirtumus Lietuvoje ir Latvijoje, buvo pastebėta, jog Latvijos taryba turi daugiau institucinės galios.

Nagrinėjant ekonominės diplomatijos struktūrą iki šiol, dažnu atveju institucijų pavadinimai sutapdavo arba būdavo labai panašūs. Taip pat ir jų funkcijos, nors ir skirdavosi, bet dažnu atveju skirtumas nebuvo esminis. Tačiau tiriant Lietuvos Inovacijų agentūrą ir Estijos prekybos plėtros agentūrą buvo pastebėta, kad šios institucijos dalinasi nors ir viena iš pamatinių, tačiau vistiek tik viena ekonominės diplomatijos funkcijų- eksporto skatinimu. Inovacijų agentūros funkcijos labiau nukreiptos į vidaus rinką, kuomet Estijos prekybos plėtros agentūros visos funkcijos skitos ekonominei diplomacijai.

Lyginant Latvijos Investicijų ir plėtros agentūrą ir Estijos Verslo ir inovacijų agentūrą taip pat pastebimas struktūrinis skirtumas- Lietuva tokios institucijos neturi. Nagrinėjant šių agentūrų funkcijas. Latvijos Investicijų ir plėtros agentūra atlieka žymiai daugiau funkcijų. Tiesa, daugelis jų yra paskirta jai pavaldžioms institucijoms, tokioms kaip Investuok į Latviją, atstovai užsienyje bei *Startup Latvia*. Estija taip pat nukreipia dalį savo funkcijų į atskaitingas institucijas. Čia skirtumas atsiranda turizmo funkcijoje, nes Estijoje tam yra atskira institucija- *Visit Estonia*, o Latvijoje ne, todėl turizmo skatinimo funkciją atlieka pati institucija.

Investicijų agentūros veikia labai panašiu principu ir atlieka praktiškai tas pačias esmines funkcijas. Skiriasi tik tiesioginių investicijų sektoriai su kuriais yra strategiškai dirbama, tačiau tai nekeičia esminės tokios institucijos funkcijos- tiesioginių užsienio investicijų pritraukimo

Startuolių agentūros ir turizmo agentūros labai nesiskiria tarp valstybių.

Nagrinėjant komercijos atašė/ prekybos atstovo ir užsienio atstovų funkcijas, pastebima, kad komercijos atašė turi žymiai daugiau funkcijų. Taip pat kai kurios iš jų siejasi ir su diplomatinėmis atstovybėmis, pavyzdžiui kaip rinkti ir teikti informaciją imonėms, padėti ieškant partnerių užsienio valstybėse, bei ginti valstybės verslo subjekto interesus.

Apibendrinant, ši atlikta analize leidžia susisteminti ir pamatyti kokia institucijų struktūra sudaro ir formuoja ekonominę diplomaciją. Taip pat pažvelgti, kokias funkcijas atlieka ekonominės diplomatijos institucijos. Struktūros ir procedūrų palyginimas leidžia ne tik sistemizuoti ekonominės diplomatijos institucijas bei jų funkcijas, bet taip pat, palyginti kokie

²¹⁴ „Size of Estonia compared to Latvia“, žiūrėta 2024 m. gegužės 15 d., <https://www.mylifeelsewhere.com/country-size-comparison/estonia/latvia>. <https://www.mylifeelsewhere.com/country-size-comparison/estonia/latvia>

yra vyraujantys skirtumai tarp valstybių, į kurias žvelgiant apstrakčiai yra labai panašios. Ši analizė gali būti pagrindas kitiems darbams, nes iki šiol nebuvo ištirtos Lietuvos, Latvijos ir Estijos ekonominės diplomatijos institucijos.

Literatūros sąrašas

- „13-1427-01 Teikimas derinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės...“ Žiūrėta 2024 m. gegužės 5 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/TAPIS.184848?positionInSearchResults=45&searchModelUIID=d2e9843c-4b15-44cc-83ad-a3e681b58cbc>.
- „246parkinson.pdf“. Žiūrėta 2024 m. balandžio 4 d. <https://gceps.princeton.edu/wp-content/uploads/2017/01/246parkinson.pdf>.
- „2023 m_ URM ataskaita.pdf“. Žiūrėta 2024 m. gegužės 14 d. https://www.urm.lt/uploads/default/documents/2023%20m_%20URM%20ataskaita.pdf.
- „2024 m. - Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija“. Žiūrėta 2024 m. gegužės 7 d. <https://eimin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/tarptautinis-bendradarbiavimas/dvisaliai-susitikimai/2024-m/>.
- „A New Handbook Of Political Science“, s.a.
- „About Us | Latvijas Investīciju Un Attīstības Aģentūra“. Žiūrėta 2024 m. gegužės 15 d. <https://www.liaa.gov.lv/en/about-us>.
- „About us | Ministry of Agriculture of the Republic of Latvia“. Žiūrėta 2024 m. gegužės 11 d. <https://www.zm.gov.lv/en/about-us>.
- „About Us | Ministry of Agriculture of the Republic of Latvia“. Žiūrėta 2024 m. gegužės 15 d. <https://www.zm.gov.lv/en/about-us>.
- „am_struktura2023_eng.jpg (3840×2844)“. Žiūrėta 2024 m. gegužės 8 d. https://www.mfa.gov.lv/sites/mfa/files/media_file/am_struktura2023_eng.jpg.
- „Apie Keliuk Lietuvoje | Keliuk Lietuvoje“. Žiūrėta 2024 m. gegužės 15 d. <https://lithuania.travel/lt/profesionalams/apie-keliuk-lietuvoje/apie-keliuk-lietuvoje-1>.
- „Apie mus | Eksporto galimybės | LitFood Export“. Žiūrėta 2024 m. gegužės 6 d. <https://export.litfood.lt/apie-mus/>.
- „Apie mus | Investuok Lietuvoje“. Žiūrėta 2024 m. gegužės 5 d. <https://investlithuania.com/lt/apie-investuok-lietuvoje/>.
- „Approaches and Methodologies in the Social Sciences: A Pluralist Perspective“, s.a.
- „Areas of Activity | Latvijas Investīciju Un Attīstības Aģentūra“. Žiūrėta 2024 m. gegužės 9 d. <https://www.liaa.gov.lv/en/about-us/areas-activity>.
- „Areas of Activity | Latvijas Investīciju Un Attīstības Aģentūra“. Žiūrėta 2024 m. gegužės 15 d. <https://www.liaa.gov.lv/en/about-us/areas-activity>.
- „Atašė ir prekybos atstovai - Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija“. Žiūrėta 2024 m. gegužės 7 d. <https://eimin.lrv.lt/lt/struktura-ir-kontaktai/atase-ir-prekybos-atstovai/>.
- Balasan, Cristian, ir Andreea Maha. „RATIONAL CHOICE INSTITUTIONALISM AND THE EUROPEAN NEIGHBOURHOOD POLICY“, nr. 3 (s.a.).
- Baranay, Pavol. „Modern Economic Diplomacy“. *Actual Problems of Economics*, s.a.
- Bell, Stephen. „Institutionalism“, s.a.
- Bilal, Sanoussi. *A European Economic Diplomacy in the making*, 2021. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.13376.81926>.
- „Business Diplomacy | Vālisministeerium“. Žiūrėta 2024 m. gegužės 12 d. <https://vm.ee/en/activity/business-diplomacy/how-launch-business-activities-foreign-country>.
- „Business Diplomacy Supports Companies in Foreign Markets and Helps to Bring Investments to Estonia | Vālisministeerium“. Žiūrėta 2024 m. balandžio 30 d. <https://vm.ee/en/news/business-diplomacy-supports-companies-foreign-markets-and-helps-bring-investments-estonia>.
- Chatterjee, Charles. *Economic Diplomacy and Foreign Policy-Making*. Cham: Springer International Publishing, 2020. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-49047-8>.
- Constantinou, Costas M., sud. *The SAGE Handbook of Diplomacy*. Los Angeles: SAGE, 2016.
- „Contacts | Invest in Latvia“. Žiūrėta 2024 m. gegužės 11 d. <https://investinlatvia.org/en/contacts>.

Dacin, M. Tina, Jerry Goodstein, ir W. Richard Scott. „Institutional Theory and Institutional Change: Introduction to the Special Research Forum“. *The Academy of Management Journal* 45, nr. 1 (2002 m.): 45–56. <https://doi.org/10.2307/3069284>.

„Diplomacy and the Economy. Does Estonian Diplomacy Support its Foreign Economy? - ICDS“. Žiūrėta 2024 m. gegužės 15 d. <https://icds.ee/en/diplomacy-and-the-economy-does-estonian-diplomacy-support-its-foreign-economy/>.

„Diplomatic and Consular Service Law (with Amendments to 30.09.2021.) | Valsts Valodas Centrs“. Žiūrėta 2024 m. gegužės 15 d. <https://www.vvc.gov.lv/en/laws-and-regulations-republic-latvia-english/diplomatic-and-consular-service-law-amendments-30092021.download.pdf>.

„download.pdf“. Žiūrėta 2024 m. gegužės 8 d. <https://www.mfa.gov.lv/en/media/11913/download?attachment>.

„download.pdf“. Žiūrėta 2024 m. gegužės 15 d. <https://www.zm.gov.lv/en/media/8049/download?attachment>.

EAS. „About the Organisation“. Žiūrėta 2024 m. gegužės 12 d. <https://eas.ee/en/about-the-organisation/>.

„Economic Cooperation | Ārlietu Ministrija“. Žiūrėta 2024 m. balandžio 30 d. <https://www.mfa.gov.lv/en/economic-cooperation>.

„EconomicDiplomacy_2014.pdf“. Žiūrėta 2024 m. balandžio 6 d. https://liia.lv/site/docs/EconomicDiplomacy_2014.pdf.

„Ekonominė diplomatija | Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija“. Žiūrėta 2024 m. balandžio 21 d. <https://www.urm.lt/default/lt/ekonomine-diplomatija>.

„Ekonominės diplomatijos tarybos veikla | Ekonominė diplomatija | Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija“. Žiūrėta 2024 m. gegužės 5 d. <https://www.urm.lt/default/lt/ekonomine-diplomatija/ekonomines-diplomatijos-tarybos-veikla>.

„Ekonominės diplomatijos tarybos veikla | Ekonominė diplomatija | Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija“. Žiūrėta 2024 m. gegužės 15 d. <https://www.urm.lt/default/lt/ekonomine-diplomatija/ekonomines-diplomatijos-tarybos-veikla>.

„Eksporto strategija - Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija“. Žiūrėta 2024 m. gegužės 7 d. <https://eimin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/eksportas/eksporto-strategija/>.

„Enterprise Estonia extends its network of foreign representative offices - EAS“. Žiūrėta 2024 m. gegužės 15 d. <https://eas.ee/en/enterprise-estonia-extends-its-network-of-foreign-representative-offices/>.

estonia.ee. „Estonia — Estonia Is a Place for Independent Minds“. Žiūrėta 2024 m. gegužės 15 d. <https://estonia.ee>.

„Estonian Business and Innovation Agency | KredEx“. Žiūrėta 2024 m. gegužės 12 d. <https://www.kredex.ee/en/who-we-are/estonian-business-and-innovation-agency>.

„Estonian Investment Agency — Invest in Estonia“. Žiūrėta 2024 m. gegužės 12 d. <https://investinestonia.com/investment-agency/>.

„Estonian Ministry of Foreign Affairs | Vālisministeerium“. Žiūrėta 2024 m. gegužės 15 d. <https://vm.ee/en>.

„Estonian Representations around the World | Vālisministeerium“. Žiūrėta 2024 m. gegužės 12 d. <https://vm.ee/en/consular-visa-and-travel-information/estonian-representations-around-world>.

„Estonian Trade Development Agency — Trade with Estonia“. Žiūrėta 2024 m. gegužės 12 d. <https://tradewithestonia.com/trade-development-agency/>.

„Estonians in the USA – Washington“. Žiūrėta 2024 m. gegužės 15 d. <https://washington.mfa.ee/estonians-in-the-usa/>.

„European Union Economic Diplomacy | The Role of the EU in External Eco“. Žiūrėta 2024 m. balandžio 7 d. <https://www.taylorfrancis.com/books/mono/10.4324/9781315581033/european-union-economic-diplomacy-stephen-woolcock>.

„Foreign Agreements | Ministry of Regional Affairs and Agriculture“. Žiūrėta 2024 m. gegužės 15 d. <https://www.agri.ee/en/ministry-news-and-contact/ministry-regional-affairs-and-agriculture/foreign-agreements>.

„Foreign economic policy | Vālisministeerium“. Žiūrėta 2024 m. gegužės 12 d. <https://vm.ee/en/foreign-economics-development-cooperation/foreign-economics-and-trade>.

„Foreign Trade | Majandus- Ja Kommunikatsiooniministeerium“. Žiūrėta 2024 m. gegužės 15 d. <https://www.mkm.ee/en/entrepreneurship-and-innovation/foreign-trade>.

„Foreign Trade | Majandus- Ja Kommunikatsiooniministeerium“. Žiūrėta 2024 m. gegužės 15 d. <https://www.mkm.ee/en/entrepreneurship-and-innovation/foreign-trade>.

„Functions | Tieslietu ministrija“. Žiūrėta 2024 m. gegužės 15 d. <https://www.tm.gov.lv/lv/functions>.

Glückler, Johannes, Roy Suddaby, ir Regina Lenz, sud. *Knowledge and Institutions*. T. 13. Knowledge and Space. Cham: Springer International Publishing, 2018. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-75328-7>.

„GT_2016_1_03_Pajtinka.pdf“. Žiūrėta 2024 m. kovo 30 d. https://real.mtak.hu/44289/1/GT_2016_1_03_Pajtinka.pdf.

Heath, Timothy R. „China’s Evolving Approach to Economic Diplomacy“. *Asia Policy*, nr. 22 (2016 m.): 157–92.

Hees, Martin van. „Explaining Institutions: A Defence of Reductionism“. *European Journal of Political Research* 32, nr. 1 (1997 m.): 51–69. <https://doi.org/10.1111/1475-6765.00331>.

Hussain, Abid. „Economic Diplomacy and its Significance for Foreign Policy“. *Indian Foreign Affairs Journal* 1, nr. 4 (2006 m.): 35–45.

„I-976 Lietuvos Respublikos laisvųjų ekonominių zonų pagrindų įstatymas“. Žiūrėta 2024 m. gegužės 15 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.18363?jfwid=tu0odnpaz>.

„ia-2023-2025-m.-veiklos-strategija.pdf“. Žiūrėta 2024 m. gegužės 5 d. <https://inovacijuagentura.lt/site/binaries/content/assets/apie-mus/atsisiuntimu-biblioteka/planavimo-dokumentai/ia-2023-2025-m.-veiklos-strategija.pdf>.

Yao, Yang. „China’s Approach to Economic Diplomacy“. *America, China, and the Struggle for World Order*, sudarė G. John Ikenberry, Wang Jisi, ir Zhu Feng, 161–86. New York: Palgrave Macmillan US, 2015. https://doi.org/10.1057/9781137508317_7.

INNO HUB Lithuania. „About“. Žiūrėta 2024 m. gegužės 7 d. <https://innohublithuania.com/about/>.

Inovacijų Agentūra. „Komercijos Atašė Pagalba Eksportuotojams“. Žiūrėta 2024 m. gegužės 15 d. <https://inovacijuagentura.lt/eksportuok/eksportuok/komercijos-atase-pagalba-eksportuotojams.html?lang=lt>.

„Institutional Theory in Political Science, Fourth Edition– The New ... - B. Guy Peters - Google knygos“. Žiūrėta 2024 m. balandžio 15 d. https://books.google.lt/books?hl=lt&lr=&id=qY6ODwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP2&dq=new+institutional+theory+in+political+science&ots=nlvZ3Q1xeV&sig=_GjSp1V6gj8XTUqgmZlIOyYFnrM&redir_esc=y#v=onepage&q=new%20institutional%20theory%20in%20political%20science&f=false.

„Institutions of the Administrative Area | Majandus- Ja Kommunikatsiooniministeerium“. Žiūrėta 2024 m. gegužės 15 d. <https://www.mkm.ee/en/institutions-administrative-area>.

„Introduction of the Ministry | Majandus- Ja Kommunikatsiooniministeerium“. Žiūrėta 2024 m. gegužės 15 d. <https://www.mkm.ee/en/ministry-news-and-contact/ministry-and-minister/introduction-ministry>.

„Invest in Latvia | Investment and Development Agency of Latvia“. Žiūrėta 2024 m. gegužės 11 d. <https://www.liaa.gov.lv/en/invest-latvia>.

„Investicijos - Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija“. Žiūrėta 2024 m. gegužės 7 d. <https://eimin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/investiciju-veiklos-sritis/>.

„Investment Services | Invest in Latvia“. Žiūrėta 2024 m. gegužės 15 d. <https://investinlatvia.org/en/useful-information/investment-services>.

„Investments | Ekonomikas Ministrija“. Žiūrėta 2024 m. gegužės 11 d. <https://www.em.gov.lv/en/investments>.

„Investuok-Lietuvoje-istatai.pdf“. Žiūrėta 2024 m. gegužės 5 d. <https://investlithuania.com/wp-content/uploads/Investuok-Lietuvoje-istatai.pdf>.

„Istorija - Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija“. Žiūrėta 2024 m. gegužės 7 d. <https://eimin.lrv.lt/lt/ekonomikos-ir-inovaciju-ministerija/istorija/>.

Jönsson, Christer, ir Jonas Tallberg. „Institutional Theory in International Relations“, s.a. Kaunas IN. „Apie mus“. Žiūrėta 2024 m. gegužės 15 d. <https://kaunasin.lt/apie-mus/>.

Kavvadia, Helen, Marie Christine Adam, Kimberly Clemons, Vivien Devenyi, Enrico Giroto, Yuliya Lisova, Fei Mo, ir Zarja Vojta. „The Economic Diplomacy of Small States. A Case Study of the Grand Duchy of Luxembourg: Trade and Services, Official Development Assistance (Oda), Foreign Direct Investment (FDI)“. SSRN Scholarly Paper. Rochester, NY, 2018 m. kovo 28 d. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3568999>.

„Komercijos atašė ir prekybos atstovai - Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija“. Žiūrėta 2024 m. gegužės 15 d. <https://eimin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/eksportas/komercijos-atase-ir-prekybos-atstovai/>.

Kryptis, Dizaino. „Diplomatai ekonominiams klausimams | Ekonominė diplomatija“. Žiūrėta 2024 m. gegužės 12 d. <https://www.urm.lt/default/lt/ekonomine-diplomatija/aktualu>.

———. „Ekonominė diplomatija“. Žiūrėta 2024 m. balandžio 28 d. <https://www.urm.lt/default/lt/ekonomine-diplomatija>.

———. „Ekonominės diplomatijos tarybos veikla | Ekonominė diplomatija“. Žiūrėta 2024 m. balandžio 28 d. <https://www.urm.lt/default/lt/ekonomine-diplomatija/ekonomines-diplomatijos-tarybos-veikla>.

———. „Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija“. Žiūrėta 2024 m. gegužės 7 d. <https://urm.lt/default/lt/embasycontacts?category=1&typeLt%5B%5D=2&keywords=>.

———. „Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija“. Žiūrėta 2024 m. gegužės 7 d. <https://urm.lt/default/lt/embasycontacts?category=1&typeLt%5B%5D=4&keywords=>.

———. „ŠIAURĖS AMERIKOS LIETUVOS VERSLO FORUMAS | Naujienos“. Žiūrėta 2024 m. gegužės 15 d. <https://usa.mfa.lt/usa/lt/naujienos/siaures-amerikos-lietuvos-verslo-forumas>.

Laima Šečkutė ir Vytautas Tvaronavičius. „TIESIOGINIŲ UŽSIENIO INVESTICIJŲ BALTIJOS ŠALYSE TYRIMAS“. Vilniaus Gedimino technikos universitetas, s.a.

„Latvia's Embassies and Consulates | Ārlietu Ministrija“. Žiūrėta 2024 m. gegužės 8 d. <https://www.mfa.gov.lv/en/latvias-embassies-and-consulates>.

„Law Journal Library - HeinOnline.org“. Žiūrėta 2024 m. balandžio 4 d. https://heinonline.org/HOL/Page?collection=journals&handle=hein.journals/fora100&id=1010&men_tab=srchresults.

„Law Journal Library - HeinOnline.org“. Žiūrėta 2024 m. balandžio 21 d. https://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/unilllr2008&div=5&g_sent=1&casa_token=&collection=journals.

„LIAA Economic Representation Offices Will Be Opened in Boston and Toronto | Ekonomikas Ministrija“. Žiūrėta 2024 m. gegužės 15 d. <https://www.em.gov.lv/en/article/liaa-economic-representation-offices-will-be-opened-boston-and-toronto>.

„LIAA Representative Offices Abroad | Latvijas Investīciju Un Attīstības Aģentūra“. Žiūrėta 2024 m. gegužės 9 d. <https://www.liaa.gov.lv/en/liaa-representative-offices-abroad>.

„Lietuvos ir užsienio atstovybės, garbės konsulai | Institucija | Ministerija | Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija“. Žiūrėta 2024 m. gegužės 15 d. <https://www.urm.lt/lt/embasycontacts/listing/category.2>.

„Lietuvos Respublikos Seimas - Dokumentų tekstas“. Žiūrėta 2024 m. gegužės 5 d. https://www.lrs.lt/tais-portal/dokpaieska.showdoc_1?p_id=447735.

„Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija“. Žiūrėta 2024 m. gegužės 4 d. <https://www.vle.lt/straipsnis/lietuvos-respublikos-uzsienio-reikalu-ministerija/>.

„Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija“. Žiūrėta 2024 m. gegužės 15 d. <https://www.vle.lt/straipsnis/lietuvos-respublikos-zemes-ukio-ministerija/>.

„Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija-Specialieji atašė LR žemės ūkio atašė LR diplomatinėje atstovybėje VFR (karjeros valstybės tarnautojas)“. Žiūrėta 2024 m. gegužės 12 d.

<https://portalas.vtd.lt/lt/specialieji-atase-lr-zemes-ukio-atase-lr-diplomatineje-atstovybeje-vfr-karjeros-valstybes-tarnautojas-322;56762.html>.

LIKUMI.LV. „Diplomātiskā un konsulārā dienesta likums“. Žiūrēta 2024 m. gegužės 15 d. <https://likumi.lv/doc.php?id=37188>.

Magazine, Diplomat. „The Basics of Economic Diplomacy, Lessons from Latvia“. *Diplomat Magazine* (blog), 2021 m. vasario 7 d. <https://diplomatmagazine.eu/2021/02/07/the-basics-of-economic-diplomacy/>.

March, James G., ir Johan P. Olsen. „The New Institutionalism: Organizational Factors in Political Life“. *The American Political Science Review* 78, nr. 3 (1984 m.): 734–49. <https://doi.org/10.2307/1961840>.

Mažeika, Povilas. „VYTAUTAS MAGNUS UNIVERSITY“, 2016 m.

„Minimum corporate taxation - European Commission“. Žiūrēta 2024 m. balandžio 7 d. https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation-1/corporate-taxation/minimum-corporate-taxation_en.

Moe, Terry M. „Power and Political Institutions“. *Perspectives on Politics* 3, nr. 02 (2005 m. birželio). <https://doi.org/10.1017/S1537592705050176>.

„More than 4M EUR Invested into Local Startup Ecosystem by Latvian Government in 2023 | Latvijas Investīciju Un Attīstības Aģentūra“. Žiūrēta 2024 m. gegužės 13 d. <https://www.liaa.gov.lv/en/article/more-4m-eur-invested-local-startup-ecosystem-latvian-government-2023>.

„Mūsų komanda | Investuok Lietuvoje“. Žiūrēta 2024 m. gegužės 5 d. <https://investlithuania.com/lt/musu-komanda/>.

Nganje, Fritz. „HISTORICAL INSTITUTIONALISM AND THE DEVELOPMENT OF SUB-STATE DIPLOMACY IN SOUTH AFRICA“. *Journal for Contemporary History* 41, nr. 1 (2016 m. birželio 27 d.). <https://doi.org/10.18820/24150509/jch.v41i1.8>.

Norkus, Zenonas, ir Vaidas Morkevičius. „Kokybinė lyginamoji analizė“, s.a.

„our story - Startup Estonia“. Žiūrēta 2024 m. gegužės 12 d. <https://startupestonia.ee/about-us/our-story/>.

„Overview and Structure | Ministry of Regional Affairs and Agriculture“. Žiūrēta 2024 m. gegužės 13 d. <https://www.agri.ee/en/ministry-news-and-contact/ministry-regional-affairs-and-agriculture/overview-and-structure>.

„Paslaugos | Inovacijų Agentūra“. Žiūrēta 2024 m. gegužės 15 d. <https://inovacijuagentura.lt/paslaugu-sarasas?lang=lt>.

„(PDF) Estonia’s Economy and Economic Diplomacy in the Wave of the Modern Mercantilism | Viljar Veebel - Academia.edu“. Žiūrēta 2024 m. balandžio 6 d. https://www.academia.edu/27729214/Estonia_s_Economy_and_Economic_Diplomacy_in_the_Wave_of_the_Modern_Mercantilism.

„(PDF) ESTONIA’S ECONOMIC DIPLOMACY: PRIORITIES, AGENTS AND CHALLENGES“. Žiūrēta 2024 m. balandžio 6 d. https://www.researchgate.net/publication/290393467_ESTONIA'S_ECONOMIC_DIPLOMACY_PRIORITIES_AGENTS_AND_CHALLENGES.

Peters, B. Guy. *Institutional Theory in Political Science, Fourth Edition: The New Institutionalism*. Edward Elgar Publishing, 2019.

Pocius, Gediminas. „VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS“, s.a.

———. „VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS“, s.a.

„Prekybos atstovas Lietuvos Respublikos prekybos atstovybėje Taipėjuje (karjeros valstybės tarnautojas) - Darbas valstybės tarnyboje | LR Valstybė“. Žiūrēta 2024 m. gegužės 7 d. <https://www.lrvalstybe.lt/darbas-valstybes-tarnyboje/prekybos-atstovas-lietuvos-respublikos-prekybos-atstovybeje-taipejuje-23243>.

Rakner, Lise. „Rational Choice and the Problem of Institutions“, s.a.

Republikā, LR vēstniecība Ķīnas Tautas. „Bilateral Cooperation“. Žiūrēta 2024 m. gegužės 15 d. <https://www2.mfa.gov.lv/en/china/bilateral-cooperation>.

Republikā, LR vēstniecība Somijas. „Business relations“. Žiūrēta 2024 m. gegužēs 15 d. <https://www2.mfa.gov.lv/en/helsinki/business-relations>.

„Responsible-business-conduct-and-economic-diplomacy-tools.pdf“. Žiūrēta 2024 m. balandžio 30 d. <https://mneguidelines.oecd.org/Responsible-business-conduct-and-economic-diplomacy-tools.pdf>.

„resrep45180.6.pdf“. Žiūrēta 2024 m. balandžio 21 d. <https://www.jstor.org/stable/pdf/resrep45180.6.pdf>.

„SE_Whitepaper_Web-1-1.pdf“. Žiūrēta 2024 m. gegužės 12 d. https://startupestonia.ee/wp-content/uploads/2023/11/SE_Whitepaper_Web-1-1.pdf.

„Size of Estonia compared to Latvia“. Žiūrēta 2024 m. gegužės 15 d. <https://www.mylifeelsewhere.com/country-size-comparison/estonia/latvia>.

Skyrius, I. „VIEŠOSIOS ĮSTAIGOS INOVACIJŲ AGENTŪROS ĮSTATAI“, s.a.

„Specialieji atašė - Žemės ūkio ministerija | LR Valstybė“. Žiūrēta 2024 m. gegužės 12 d. <https://www.lrvalstybe.lt/index.php/kontaktai/specialieji-atase-5>.

Startup Latvia. „Why Latvia“. Žiūrēta 2024 m. gegužės 13 d. <https://startuplatvia.eu/why-latvia>.

Startup Lithuania. „Contact Us - Startup Lithuania - We Know Everyone in the Ecosystem“. Žiūrēta 2024 m. gegužės 13 d. <https://www.startuplithuania.com/contact-us/>.

„Startup Lithuania - Lithuanian startups, Innovations in Lithuania, Tech in Lithuania, Co-creator Grant Startup, Create startup in Lithuania“. Žiūrēta 2024 m. gegužės 13 d. <https://www.startuplithuania.com/>.

„Tarptautinis bendradarbiavimas ir eksporto skatinimas - Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija“. Žiūrēta 2024 m. gegužės 6 d. <https://zum.lrv.lt/lt/tarptautinis-bendradarbiavimas-ir-eksporto-skatinimas/>.

„The Basics of Economic Diplomacy: Lessons from Latvia – GDCCO“. Žiūrēta 2024 m. balandžio 30 d. https://gdccoo.ch/basics_economic_diplomacy_lessons_from_latvia/.

„The Foreign Economic Policy Coordination Council agrees on joint lines of action for economic recovery“. Žiūrēta 2024 m. gegužės 8 d. <https://www.mfa.gov.lv/en/article/foreign-economic-policy-coordination-council-agrees-joint-lines-action-economic-recovery>.

„Theoretical Principles of Economic Diplomacy by Dubravko Duby Žirovcic :: SSRN“. Žiūrēta 2024 m. kovo 19 d. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2710671.

„Tourism to Be Export-Oriented | Ekonomikos Ministerija“. Žiūrēta 2024 m. gegužės 15 d. <https://www.em.gov.lv/en/article/tourism-be-export-oriented>.

„Turizmas - Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija“. Žiūrēta 2024 m. gegužės 14 d. <https://eimin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/turizmas/>.

„Viešosios įstaigos - Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija“. Žiūrēta 2024 m. gegužės 15 d. <https://eimin.lrv.lt/lt/struktura-ir-kontaktai/pavaldzios-istaigos-ir-bendroves/viesosios-istaigos/>.

„Viešosios įstaigos - Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija“. Žiūrēta 2024 m. gegužės 15 d. <https://eimin.lrv.lt/lt/struktura-ir-kontaktai/pavaldzios-istaigos-ir-bendroves/viesosios-istaigos/>.

„VIII-1012 Lietuvos Respublikos diplomatinės tarnybos įstatymas“. Žiūrēta 2024 m. gegužės 14 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.70992>.

„VIII-1012 Lietuvos Respublikos diplomatinės tarnybos įstatymas“. Žiūrēta 2024 m. gegužės 15 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.70992>.

Visitestonia.com. „About Estonian Tourist Board | Visit Estonia“. Žiūrēta 2024 m. gegužės 15 d. <https://www.visitestonia.com/en/forthetrade/estonian-tourist-board>.

Weyland, Kurt. „Toward a New Theory of Institutional Change“. *World Politics* 60, nr. 2 (2008 m.): 281–314.

„What Is Economic Diplomacy and How Does It Work?“ Žiūrēta 2024 m. kovo 19 d. <https://afsa.org/what-economic-diplomacy-and-how-does-it-work>.

„XIV-72 Dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“. Žiūrēta 2024 m. kovo 30 d. [63](https://e-</p>
</div>
<div data-bbox=)

seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/973c87403bc311eb8c97e01ffe050e1c?positionInSearchResults=3&searchModelUUID=bff608bb-6779-43c4-a449-dd9f8c8ad92c.
„XIV-72 Dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“. Žiūrėta 2024 m. gegužės 14 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/973c87403bc311eb8c97e01ffe050e1c>.
Zhang, Shuxiu. *Chinese Economic Diplomacy: Decision-making actors and processes*. London: Routledge, 2016. <https://doi.org/10.4324/9781315638140>.
Žiūrėta 2024 m. gegužės 14 d. <https://e-seimas.lrs.lt/rs/legalact/TAD/TAIS.17774/>.

Summary

Economic diplomacy is very important for all countries, but crucial for small states. role in. This study focuses on analyzing the economic diplomacy of Lithuania, Latvia, and Estonia through an institutional point of view.

The aim of this research is to compare the economic diplomacy institutions of Lithuania, Latvia, and Estonia and analyze their functions.

The research question of this study is: What are the economic diplomacy institutions of the Baltic states, and what functions do they perform?

The theoretical foundation chosen for this study is of the study the Rational choice institutionalism. For this study comparative analysis was used as methodology, which allows for a thorough examination of institutions and their functions.

Rational choice institutionalism serves as the theoretical framework. It posits institutions are created as solutions for common public issues. Institution has structure and procedures, which are studied in this paper.

By using comparative analysis institutional structures and procedures were compared among Lithuania, Latvia and Estonia.